

DECEMBER 2022
LETNIK 17 / ŠTEVILKA 1 IN 2

POTUJOČE NOVICE

ČASOPIS SEKCIJE ZA POTUJOČE KNJIŽNICE

3. **UVODNIK**
Mag. Klaudija Šek Škafar
4. **POTUJOČE ŠTEVILKE**
Matjaž Stibilj
9. **21. STROKOVNO POSVETOVANJE POTUJOČIH KNJIŽNIC IN FESTIVAL BIBLIOSOV V MURSKI SOBOTI**
Jana Balažič
12. **"BIBLIOS - MI ŽIVIMO SA VAMA, A NE PORED VAS"**
Žaklina Nikolič
14. **SODELOVANJE POTUJOČE KNJIŽNICE TURKU S ŠOLAMI IN VRTCI**
Tina Vesalainen, Jyei Wuoristo
16. **POTUJOČE KNJIŽNICE BEZ GRANICA: TISUČU ERASMUS+ KILOMETARA KROZ KATALONIJU – PO KNJIŽNICAMA I BIBLIOSIMA**
Silvija Perić, Ljiljana Vugrinec
19. **BIBLIOS KOT SOBA POBEGA**
László Csobán, László Nagy
21. **S POTUJOČO KNJIŽNICO OD VRTCA DO VRTCA**
Urška Magajne
24. **SODELOVANJE Z UČENCI PRVIH RAZREDOV OSNOVNIH ŠOL, KI OBISKUJEJO BIBLIOS PTUJSKE KNJIŽNICE**
Bojan Petek
26. **OBISKOVANJE SPECIALNIH ZAVODOV ZA OTROKE S POSEBNIMI POTREBAMI (ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE IN CENTER JANEZA LEVCA)**
Neja Drevenšek
27. **DRUŽENJE Z VAROVANCI V DOMOVH STAREJŠIH IN OBISK ZAPORNIC NA IGU**
Spela Samsa
28. **TERAPEVTSKA KOMUNA »SKUPNOST SREČANJE« KOPER**
Rene Mišak
28. **TUDI S POTUJOČO KNJIŽNICO POMAGAMO OSMISLITI LETA ŽIVLJENJA**
Ksenija Trs
30. **POTUJOČA KNJIŽNICA PIŠK MURSKA SOBOTA IN OBISKI ROMSKIH OTROK**
Jana Balažič
31. **PREMIČNA ZBIRKA – (PRE)ŽIVELA KNJIŽNIČNA OBLIKA ALI NOVA PRILOŽNOST**
Dragana Lujčić
34. **REZULTATI I POSLEDICE NATEČAJA EUROPSKOG SOCIALNOG FONDA U REPUBLIK HRVATSKI**
Nika Čabrić, Davorka Licitar, Dinka Markulin
35. **PRAVICA DO DODATKA ZA MANJ UGODNE POGOJE DELA ALI POSEBNE OBREMENITVE**
Ksenija Trs
36. **SIZIFOV BOJ POTUJOČIH KNJIŽNIČARK IN KNJIŽNIČARJEV**
Mitja Suštar

POTUJOČIM NOVICAM NA POT

V letu 2020 smo v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota praznovali 25-letnico potujočega knjižničarstva z bibliosom. Obeležiti smo jo želeli z organizacijo mednarodnega strokovnega posvetovanja in festivalom potujočih knjižnic, ki bi morala biti meseca maja v Murski Soboti in Beltincih, a ju zaradi epidemije koronavirusa ni bilo mogoče izvesti. Smo pa ob okroglem jubileju izdali zbornik Soboška potujoča knjižnica in izvedli literarni natečaj Knjiga, moj vir navdiha. Leta 2020 je minilo tudi 20 let, odkar je naš biblios kot prvi v državi prestopil državno mejo in prepeljal svoje bogastvo Porabskim Slovencem.

V sodelovanju z Zvezo bibliotekarskih društev Slovenije in njeno Sekcijo za potujoče knjižnice smo letos organizirali 21. MEDNARODNO STROKOVNO POSVETOVANJE IN FESTIVAL POTUJOČIH KNJIŽNIC, ki je bil 13. maja v Murski Soboti in 14. maja v Beltincih. Konvoj bibliosov in bibliokombijev se je popeljal od regijskega promocijskega centra Expano po ulicah Murske Sobote mimo vzgojno-izobraževalnih zavodov do centra mesta, kjer so bili na ogled. Na prenovljeni Slovenski ulici je potekalo celotno festivalsko dogajanje – otvoritvena slovesnost, pripovedovanje pravljic, podarjanje odpisanih knjig, izdelovanje kačjih pastirjev, risanje s kredami, plesanje s Plesno šolo Zeko in spretnostna vožnja s skiroji. Rast in razvoj potujočega knjižničarstva v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota smo prikazali na ulični razstavi, ki je bila na ogled ves mesec maj. V prostorih knjižnice pa je potekal mednarodni strokovni posvet z naslovom Delo z različnimi skupinami uporabnikov, tj. v vrtcih, šolah, v domovih starejših, zaporih, komunah, zavodih za gluhe in naglušne ... Svojo dobro prakso in izkušnje so

predstavili predavatelji iz Finske, Hrvaške, Madžarske, Srbije in Slovenije. Prvi dan smo zaključili z ogledom Expana – vrata v Pomurje in prekmurskim večerom v besedi, glasbi in kulinariki.

Drugi dan smo festivalsko dogajanje preselili na grajsko dvorišče v Beltince. Potujočnike je pričakal kulturni program z ogledom zgodovinskih znamenitosti Beltincev. Poslovali smo se na Otoku ljubezni v Ižakovcih, ki se ponaša s plavajočim mlinom na reki Muri in brodom, ki ohranja starodavni način prečkanja reke Mure. Legenda pravi, da je Otok ljubezni kraj zaljubljenecv, kjer je pred mnogimi leti našla svojo ljubezen beltinska grafica Marija Zichy.

Dragi potujočniki, tudi vi ste našli svojo ljubezen pred mnogimi leti – ljubezen do pisane besede, ki jo vedno znova prenašate po prašni poti v oddaljene kraje do vrat hvaležnih bralcev. Naj se kolesa bibliosov vrtijo tako neutrudno kot mlinska kolesa na reki Muri še mnogo mnogo let.

Mag. Klaudija Šek Škafar,
direktorica Pokrajinske in študijske knjižnice
Murska Sobota

POTUJOČE NOVICE

ČASOPIS SEKCIJE ZA POTUJOČE KNJIŽNICE

Letnik 17 (2022), številka 1 in 2
Izdaja: ZBDS Sekcija za potujoče knjižnice
ISSN 1855 - 1718

Glavna urednica: Tjaša Mrgole Jukič
Sodelavca: Neja Drevenšek, Matjaz Stibilj
Jezikovni pregled: Darja Plajnsšek
Fotografija na naslovnici: neznan avtor

Oblikovanje in prelom:
Kreativni laboratorij, d. o. o.
Celje, december 2022

Nastav uredništva: Tjaša Mrgole Jukič,
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj,
Prešernova 33–35, 2250 Ptuj

E: tjasamrgole-jukic@knjiznica-ptuj.si

Avtorji člankov odgovarjajo za vsebino.
Vsebine člankov je brez pisanega dovoljenja uredništva prepovedano razmnoževati v kakršnikoli obliki.

POTUJOČE ŠTEVILKE

MATJAŽ STIBIL,
PRESEDNIK SEKCIJE ZA POTUJOČE KNJIŽNICE PRI ZBDS,
VALVAZORJEVA KNJIŽNICA

» Statistika je zapletena stvar, sili nas, da naše delo, ki ga vsakodnevno opravljamo, in trud, ki ga vlagamo vanj, spremenimo v suhoparne številke in kvalitativno nekako zapakiramo v kvantitativne kazalce. Potujoče knjižnice imamo s tem še dodatno težavo, saj je naša naloga priti nekam, kjer ti kazalci ne bodo vedno v presežnikih. Velika razlika je od postajališča do postajališča, lahko stojimo pred šolo, kjer nas obišče več kot 50 otrok, prav tako pa se odpravimo v oddaljene zaselke, kjer bomo morda z obiskom polepšali dan in oskrbeli z duhovno hrano le 2 ali 3 uporabnike, ampak to je naše poslanstvo; pogumno iti, tja kamor drugi ne gredo. Po drugi strani je statistika nujna za spremljanje in evalvacijo našega dela. Bolj praktična težava statistike, še posebej take, ki primerja med seboj več različnih subjektov in to skozi daljše časovno

obdobje, je da si vsakdo izmed njih razlaga stvari nekoliko po svoje in jih prilagaja svojim potrebam. Obstaja torej vprašanje zanesljivosti in primerljivosti podatkov ali po domače mešanja jabolk, hrušk in drugega domačega sadja ali kakor je nekoč izjavila neka znanka, »statistika je pravilen seštevek napačnih podatkov«.

Leti 2020 in 2021 sta bili precej neobičajni zaradi epidemije covid-19, ki je krojila usodo nas vseh, zato statistično najbrž ne bosta najbolj reprezentativni. Pomembno je, da so bibliobusi uspešno delovali tudi v tem obdobju, še več, ponekod so bili zaradi vsemogočih omejitev celo edina vez ljudi s knjižnicami in edina možnost, da so ti prišli do gradiva.

VOZILA POTUJOČIH KNJIŽNIC

Število vozil se je leta 2020 povečalo za enega člana, takrat se je družini slovenskih bibliobusov pridružil »Bralko«, vozilo Posavske potujoče knjižnice. Ta opravlja svoje poslanstvo na področju petih posavskih občin in je plod sodelovanja štirih knjižnic (Valvasorjeva knjižnica Krško, Knjižnica Brežice, Knjižnica Sevnica in Knjižnica Laško). Posavska potujoča knjižnica ima sedež v Krškem, njena zaloga gradiva pa ni prikazana pod »matično« knjižnico, temveč ima v COBISS-u svojo lastno bazo in siglo POSPK. V naših statističnih tabelah edina nastopa pod svojim nazivom in ne po kraju, v katerem ima sedež matična knjižnica. Delovanje novega potujočega družinskega člana se odraža tudi na statistikah, saj so

kumulativne številke nekoliko večje in pri primerjavah rezultatov s prejšnjimi leti bo potrebno upoštevati ta dejavnik.

Od leta 2020 imamo tako v Sloveniji 13 vozil potujočih knjižnic, 2 manjša bibliokombija (enega si delita Knjižnica Domžale in Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik), 5 bibliobusov na podvozju tovornjaka in 6 na podvozju avtobusa. V zadnjih letih se je trend nekoliko prevesil v prid bibliobusom na avtobusnem podvozju. V letu 2010 je bilo namreč razmerje 6 : 4 v prid tovornjakov. Kar 10 vozil ima omogočen dostop za invalide,

kar še povečuje poslanstvo potujočih knjižnic, da omogočajo dostop in storitve vsem skupinam uporabnikov. Zanimivo je, da se je s časom znižalo število vozil, ki so opremljena s sanitarijami. Teh je bilo leta 2010 še 5, leta 2020 pa le 3. Ravno vprašanje, kam v sili se je izkazalo kot zelo pomembno v času epidemije, ko so bile možnosti uporabe sanitarij v šolah in gostinskih lokalih precej pičle. Povprečna starost vozil je bila v letu 2021 okroglih 10 let. V kratkem se pričakuje dodatna pomladitev voznega parka, saj sta v izdelavi nova bibliobusa tolminske in ljubljanske knjižnice.

Vozila so leta 2021 skupaj prevozila 117.628 km, povprečno 8.400 km na vozilo. Številka je višja od prejšnjih let zaradi Posavske potujoče knjižnice, bila pa bi še višja, če ne bi bilo izostankov zaradi epidemije. Je pa že po številu kilometrov razvidno, da so bili bibliobusi v 2021 precej bolj »potujoči« kot leto poprej, ko so, po sicer nepopolnih podatkih, prevozili le okrog 77.000 km.

BIBLIOBUSI	leto izdelave	osnova vozila	dolžina	km	ima vaš bus dvigalo za invalide	ali ima bus WC	nakup novega
Ajdovščina	2012	tovornjak	10	5.831	da	ne	da 2027
Domžale	2012	kombi	7.012	2.974	ne	ne	ne
Kamnik	2012	kombi	7.012	4.185	ne	ne	ne
Koper	2018	avtobus	10,2	7.123	da	da	ne
Ljubljana	2007	avtobus	12,5	10.000	da	da	da
Maribor	2015	avtobus	11,5	16.215	da	da	ne
Murska Sobota	2000	avtobus	12	13.366	ne	ne	da
Nova Gorica	2005	avtobus	10,6	7.217	da	ne	da
Novo mesto	2016	tovornjak	11,3	9.000	da	ne	ne
Postojna	2017	tovornjak	9,6	10.000	da	ne	ne
Ptuj	2019	avtobus	10,2	8.500	da	ne	ne
Tolmin	2001	tovornjak	10,5	8.000	ne	ne	2022
Tržič	2005	kombi	7	3.433	ne	ne	ne
Posavje	2020	tovornjak	10	11.784	da	ne	ne
				117.628			

Bibliobusi

OBČINE, POSTAJALIŠČA IN ODPRTOST ZA UPORABNIKE

Slovenski bibliobusi so v letu 2021 obiskovali 90 od 212 slovenskih občin. Posebej pohvalno je, da obiskujejo tudi naše zamejce na Madžarskem, Hrvaškem in v Italiji ter tako omogočajo dostop do slovenske besede tudi preko naših meja.

Še vedno pa obstajajo sive lise, kjer bibliobusna služba ni organizirana, na območju osrednjih območnih knjižnic Celje in Ravne na Koroškem tako ne vozi niti eno vozilo potujoče knjižnice.

Število postajališč je v letu 2021 naraslo na 840, kar pomeni, da mesečno v Sloveniji zraste 840 majhnih, začasnih knjižnic, pravljičnih sob, razstavnih prostorov in točk srečevanja.

V primerjavi z letom 2020 se je število postajališč povečalo za 7, primerjava z letom 2010 pa pokaže, da imamo sedaj kar 184 postajališč več kot tedaj, kar pomeni skoraj 30-odstotno povečanje. Največ novih postajališč je v letu 2021 uvedla pa tudi opustila Posavska knjižnica, kar je posledica tega, da še nekoliko raziskuje svoje »tržišče«. Posavci imajo tudi sicer največje število mesečnih postankov, kar 96. Drugi bibliobusi v teh dveh letih niso delali večjih sprememb najbrž ravno zaradi epidemije, ki ni bila ustrezen čas za eksperimentiranje z novimi postajališči.

Povprečen čas postanka na postajališču je 48 minut, so pa časi posameznih postankov na postajališčih zelo različni in se prilagajajo potrebam. Povprečen slovenski bibliobus je bil po rednem razporedu na terenu 16 dni na mesec. Po številu dni na terenu prednjačijo Maribor, Murska Sobota in Postojna, ki vozijo po 5 ali celo 6 dni tedensko. Postojnski bibliobus vozi tudi v mesecu juliju.

BIBLIOBUSI	občine	tujina	postajališča	dodana postajališča	opuščena postajališča	čas postajališča min.	odprtost na dan ure	vozni dnevi v letu	izostanki
Ajdovščina	3		68	0	0	52	4:25	116	5 dni x
Domžale	2		21	0	0	25	3:50	43	-
Kamnik	1		25	0	0	45	5:49	60	1
Koper	6	1 Italija, 2 Hrvaška	73	0	0	30	5:00	163	10 dni x
Ljubljana	10		48	1	0	60	4:00	164	3
Maribor	11		46	0	0	90	6:00	257	10
Murska Sobota	12	Madžarska	73	0	0	40	4:00	224	10 x
Nova Gorica	6	3 Italija	84	2	3	49	3:25	149	-
Novo mesto	12	2 Hrvaška	68	0	0	80	4:30	160	x
Postojna	2		72	0	0	43	5:10	225	-
Ptuj	16		54	0	0	42	3:30	161	-
Tolmin	3		86	0	0	36	3:12	131	-
Tržič	1		26	0	0	33	3:08	117	-
Posavje	5		96	11	5	41	3:56	155	
	85		744	14	8	48	4:16	1.970	31

Postajališča

Za uporabnike so bile potujoče knjižnice dnevno odprte povprečno 4 ure in 16 minut, skupaj pa 9.151 ur.

V letu 2021 zaradi covid-19 potujoče knjižnice niso bile na terenu vsaj 111 dni. Poleg tega je 5 bibliobusov nekajkrat izostalo še zaradi odsotnosti šoferjev in okvare vozila.

Letos smo v vprašalnik dodali tudi skupen čas, ko je vozilo na terenu. Na podlagi tega se da sklepati, koliko časa ostane zaposlenim za vsakodnevno pripravo, ter razliko med časom odprtosti in vožnjo, ki je potrebna za prihode na postajališča. Povprečni čas vozila na terenu je 6 ur in 34 minut, za vožnjo se tako porabi povprečno 2 uri in 17 minut.

ČLANI, OBISK IN IZPOSOJA

Število aktivnih članov v letu 2021 je bilo 16.672 in je v primerjavi z letom poprej padlo za 377, kljub temu da smo dobili še en bibliobus. Upajmo, da je upad le davek epidemije, saj članstvo v potujočih knjižnicah skozi leta kaže na neko stalnost. Če se namreč ozremo več kot desetletje v preteklost, je bilo v letu 2010 v slovenskih potujočih knjižnicah 17.135 članov. Spodbuden je podatek, da se je v letu 2021 vpisalo 1.995 novih članov, kar je še nekoliko več kot v zadnjem letu pred epidemijo.

Če se je članstvo zmanjšalo, pa sta obisk in izposoja v letu 2021 primerljiva s tistima pred epidemijo, kar pomeni, da potujoče knjižnice še vedno držijo glavo visoko nad vodo ter da so potrebe po njihovih storitvah še vedno velike in še naraščajo. Po podatkih iz COBISS3 smo na bibliobusih našeli 145.690 obiskov, dejanski obisk pa je še precej večji, saj bibliobus obiskujejo tudi uporabniki, ki ne pridejo v statistiko (npr. obisk cele vrtčevske skupine, skupine iz doma starejših občanov, mame z otroki, spremljevalci ...).

BIBLIOBUSI	Aktivni člani	Odrasli	Mladina	Novovpisani člani	Odrasli	Mladina	Obisk (COBISS)	Izposoja gradiva	Knjižno gradivo	Neknjižno gradivo	Serijske publikacije
Ajdovščina	1.148	651	497	83	17	66	11.999	58.646	56.404	1.501	741
Domžale	320	181	139	38	18	20	1.741	3.720	3.653	67	-
Kamnik	350	192	158	31	16	15	2.589	14.350	13.997	331	22
Koper	751	365	386	60	29	31	3.880	11.005	10.727	278	-
Ljubljana	1.078	774	304	81	48	33	11.231	29.298	28.065	97.386	-
Maribor	2.554	1.058	1.496	236	53	183	21.516	159.925	156.032	2.435	1.458
Murska Sobota	1.328	584	744	197	31	166	12.447	42.369	41.465	680	224
Nova Gorica	1.945	906	1.039	240	55	185	17.977	48.134	44.407	3.222	505
Novo mesto	1.341	553	788	104	29	75	10.943	88.624	86.088	2.536	-
Postojna	820	450	370	37	18	19	9.766	22.288	21.909	379	38
Ptuj	2.539	955	1.584	226	32	194	20.741	191.286	143.681	3.805	4.361
Tolmin	1.164	662	502	81	23	58	9.668	46.688	44.327	1.101	1.260
Tržič	339	169	170	20	13	7	4.075	16.179	15.229	240	710
Posavje	995	415	580	561	157	404	7.117	24.688	23.639	835	214
	15.677	7.500	8.177	1.434	382	1.052	138.573	732.512	665.984	113.961	9.319

Izposoja in obisk

Izposoja gradiva v letu 2021 je dosegla 757.200. Pri tem upam, da vse potujoče knjižnice pri obisku in izposoji upoštevamo iste transakcije, saj je v nasprotnem primeru vsaka primerjava problematična.

GRADIVO

Nabava gradiva je precej manjša, kot je bila denimo leta 2010, ko je bilo za bibliobuse skupaj nabavljenih 24.509 enot gradiva. Padanje, ki je sledilo, se je zaustavilo leta 2013 in nabava se je ustalila pri nekaj več kot 17.000 enotah gradiva letno. V letu 2021 je bil skupen prirast gradiva sicer 19.996 s tem, da je tu šteta tudi nova Posavska knjižnica, brez nje bi bil prirast 16.870. Vseeno se nabavi kar 30 % manj gradiva kot pred desetletjem in čestitke zaposlenim, da so kljub manjši izbiri novega gradiva, ki je na voljo uporabnikom, uspeli celo povečati obisk in izposojajo v primerjavi s takrat.

Slovenski bibliobusi s seboj prevažajo skoraj 83.000 enot gradiva, ta številka je zelo visoka in velike so razlike tudi med posameznimi bibliobusi, ki bi nekako morali imeti podobno kapaciteto. Potujoče knjižnice razpolagajo skupaj s 513.795 enotami gradiva na bibliobusih in v skladiščih.

BIBLIOBUSI	Gradivo na vozilu	Vse gradivo	Prirast vsega gradiva	Prirast knjižnega gradiva	Prirast neknjižnega gradiva	Prirast serijskih publikacij
Ajdovščina	6.885	24.567	604	596	8	11
Domžale	1.124	1.761	90	90	0	0
Kamnik	3.000	7.277	401	359	36	6
Koper	7.222	17.477	1.018	1.014	3	1
Ljubljana	8.000	56.000	1.324	1.219	99	6
Maribor	11.000	113.853	3.416	3.365	14	37
Murska Sobota	7.000	56.947	2.568	2.545	0	23
Nova Gorica	6.000	51.700	1.576	1.334	224	18
Novo mesto	7.500	43.000	573	573	0	0
Postojna	5.000	23.904	621	587	20	0
Ptuj	6.900	53.382	3.329	3.209	77	43
Tolmin	7.300	43.549	901	887	0	14
Tržič	1.300	6.065	449	430	0	19
Posavje	4.600	14.313	3.126	3.072	45	9
	78.231	499.482	16.870	16.208	481	178

Prirast novega gradiva

ČLANARINA, OPOMINI, ZAMUDNINE

Kar 7 slovenskih potujočih knjižnic je že uvedlo članarino za svoje člane. 10 knjižnic zaračunava opomine, 13 pa zamudnine. Koprška knjižnica je do svojih članov najbolj popustljiva, saj ne zaračunavajo nič od naštetega, pošiljajo pa (brezplačne) opomine članom, ki se nikakor ne morejo ločiti od gradiva, ki so si ga izposodili.

BIBLIOBUSI	ČLANARINA	OPOMINI	ZAMUDNINA
Ajdovščina	ne	da	da
Domžale	ne	da	da
Kamnik	ne	da	da
Koper	ne	ne	ne
Ljubljana	ne	da	da
Maribor	da	da	ne
Murska Sobota	da	da	ne
Nova Gorica	ne	da	da
Novo mesto	da	da	da
Postojna	da	da	da
Ptuj	da	da	da
Tolmin	ne	da	da
Tržič	da	ne	ne
Posavje	ne	da	da

Plačila

DOGODKI

Zaradi epidemije covid-19 je bilo tudi manj dogodkov in prireditev na bibliobusih. Zaradi prepovedi druženja je odpadlo precej bibliopedagoških uric, pravljic in predstavitev. Drugače pa skoraj vsi slovenski bibliobusi, ki imajo za to pogoje, izvajajo vsaj nekatere izmed naštetih dejavnosti. Poleg tega pa na bibliobusih prirejajo tudi razstave, uganke meseca, projekte za spodbujanje branja, kot so na primer Primorci beremo, Posavci beremo, Slovenska bralna značka potujoče knjižnice v Porabju

BIBLIOBUSI	Biblio-pedagoške urice	Pravljice	Predstavitve bibliobusa	Razstave
AJDOVŠČINA	Da	Da	Da	/
DOMŽALE	Da	/	Da	/
KAMNIK	/	/	/	/
KOPER	Da	Da	Da	/
LJUBLJANA	/	/	Da	/
MARIBOR	Da	/	Da	/
MURSKA SOBOTA	/	Da	/	/
NOVA GORICA	/	Da	/	/
NOVO MESTO	Da	Da	Da	Da
POSAVSKA POTUJOČA KNJIŽNICA	/	/	Da	/
POSTOJNA	Da	/	/	/
PTUJ	Da	Da	Da	/
TOLMIN	Da	Da	/	Da
TRŽIČ	Da	Da	Da	/

Prireditve

Za potujoče knjižničarje je bilo življenje v zadnjih dveh letih še posebej težavno, saj so se morali soočiti s prenekaterimi izzivi, od tega kam za vruga umakniti vrnjeno gradivo, ki je končalo v karanteni, do tega, kam švigniti na WC, da bi bili deležni obsojajočih pogledov in opeklin zaradi kopriv. V tem času se je še dodatno pokazala srčnost in predanost knjižničarjev, ki niso pozabili na svoje poslanstvo, da so tu zaradi uporabnikov. Čestitam vsem zaposlenim, ki so z dobro voljo in vztrajnostjo prebrodili te čase, in upam, da bomo lahko v prihodnosti, v katero zremo z optimizmom, svojo kvalitativno in kvantitativno bero le še povečevali, saj je bojda s »statistiko mogoče dokazati karkoli - celo resnico«.

21. STROKOVNO POSVETOVANJE POTUJOČIH KNJIŽNIC IN FESTIVAL BIBLIOBUSOV V MURSKI SOBOTI

JANA BALAŽIČ

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA MURSKA SOBOTA

» Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota je v sodelovanju s Sekcijo za potujoče knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS) 13. in 14. maja 2022 gostila 21. strokovno posvetovanje potujočih knjižnic in festival bibliobusov.

Srečanje je potekalo 13. maja 2022 v Murski Soboti in 14. maja 2022 v Beltincih.

Cilji srečanja so bili naslednji:

- Poudariti pomen delovanja potujočih knjižnic v sodobni družbi.
- Spodbujati razvoj obstoječih in snovanje novih storitev potujočih knjižnic.
- Spodbuditi razpravo o pomenu in možnostih snovanja novih bibliobusnih služb.
- Spoznati mednarodne izkušnje in vzpostaviti partnerstva.

SLIKA 1: Podelitev priznanj upokojemcem. Foto: Jana Balažič

SLIKA 2: Bibliobusi na Slovenski ulici v Murski Soboti. Foto: Aleš Cipot

Strokovna tema srečanja pa je bila: Delo s posebnimi skupinami uporabnikov. Na omenjeno temo je bilo na strokovnem delu srečanja predstavljenih enajst referatov. Preko zooma sta bila predvajana dva referata.

Na festivalu bibliobusov v Murski Soboti je sodelovalo 13 bibliobusov iz Slovenije, eden iz Križevcev (Hrvaška) in eden iz Pecs (Madžarska); skupaj 15 vozil. V konvoju so se zapeljali po soboških ulicah, mimo vzgojno-izobraževalnih ustanov, pred katerimi so jih

z mahanjem pričakali in pozdravili otroci. Na Slovenski ulici v središču Murske Sobotice so se vsi bibliobusi oz. bibliokombiji postavili na ogled obiskovalcem festivala.

SLIKA 3: Ulična razstava o potujoči knjižnici PIŠK Murska Sobota. Arhiv: Vestnik

Na otvoritveni slovesnosti je zbrane kot gostiteljica najprej pozdravila direktorica PIŠK Murska Sobota Klaudija Šek Škafar in spomnila, da je v letu 2020 Potujoča knjižnica PIŠK Murska Sobota obeleževala 25-letnico delovanja. V ta namen je bila na Slovenski ulici v Murski Soboti v času festivala in srečanja potujočih knjižnic postavljena tudi ulična razstava.

Soboški župan Aleksander Jevšek je v pozdravu med drugim izpostavil, da ima knjiga svojo dušo in vonj po tisku, zato je večna in jo tehnološke naprave težko nadomestijo. »Hvala potujočnikom, da pripeljete knjige v kraje in do ljudi, ki jim je

SLIKA 4: Otvoritvena slovesnost festivala v središču Murske Sobotice. Foto: Aleš Cipot

SLIKA 5: Šoferji bibliobusov. Foto: Aleš Cipot

zaradi različnih razlogov otežkočeno priti do knjižnice,« je dejal in dodal, da so slovenski knjižničarji v času epidemije izvedli inovativne pristope, s katerimi so knjige približali ljudem in so ti tudi na ta način lažje prebrodili krizo. Predsednica Zveze bibliotekarskih društev Slovenije Damjana Vovk je poudarila, da po slovenskih cestah vozi 13 bibliobusov in po nekaj letih premora so si jih mimoidoči spet lahko ogledali na enem mestu. Dejala je, da potujoče knjižnice in bibliobusi najbolj dosledno izpolnjujejo načela, ki jih je leta 1931 napisal znan indijski teoretik bibliotekarstva.

Med drugim pravi, da so knjige zato, da se

SLIKA 6: Gostje iz Hrvaške. Foto: Matej Končan

uporabljajo in da gre vsakemu bralcu njegova knjiga in vsaki knjigi njen bralec. »Potujoče knjižnice in bibliobusi so tisti, ki skrbijo, da pridejo bralcu naproti, ob tem pa mu prihranijo čas in pot,« je še povedala in dodala, da se v ta namen uporabljajo tako kombiji, avtobusi kot tovornjaki.

Goste je nagovorila tudi Jerneja Jug Jerše, vodja Predstavnštva Evropske komisije v Sloveniji. Povedala je, kako dobrodošli so bibliobusi tudi v sodobnem svetu, saj lahko knjige pripeljejo prav do vsakega bralca.

Matjaž Stibilj, predsednik Sekcije za potujoče knjižnice, je v nagovoru povedal, da bibliobusi v Sloveniji obiskujejo 85 od 212 slovenskih občin, podajajo pa se tudi k zamejcem. In dodal, da je ta oblika knjižničarstva pri nas prisotna že od druge polovice 19. stoletja.

Na prireditvi pa so kot glavne zvezde zažareli knjižničarji, zaposleni na potujočih knjižnicah. Poleg gostujočih iz Murske Sobotice so obiskovalce pozdravili še potujoči knjižničarji iz Ptuja, Maribora, Posavja, ki združuje knjižnice Krško, Laško, Brežice in Sevnica, potujoči knjižničarji iz Kamnika in Domžal, Ljubljane, Novega mesta, Postojne, Ajdovščine,

SLIKA 7: Pozdrav potujočnikov v Beltincih. Foto: Aleš Cipot

Novo Gorice, Tolmina, Tržiča, Kopra, Pecs (Madžarska), Križevci (Hrvaška), Koprivnice (Hrvaška), Virovitice (Hrvaška), Vinkovci (Hrvaška) in Splita (Hrvaška).

Zelo veseli smo bili, da so se našemu vabilu odzvali kolegi iz tujine, saj smo tako lahko med pogovorom izmenjali primere dobrih praks. Ravno to pa je tisto, iz česar črpamo ideje in zamisli za nadaljnje delo.

Na prireditvi se je predsednik Sekcije za potujoče knjižnice pri ZBDS Matjaž Stibilj še posebej zahvalil knjižničarjem potujočih knjižnic, ki so se v zadnjih dveh letih odpravili v pokoj. Zahvale so prejeli: Miran Treplak iz Goriške knjižnice Franceta Bevka, Ljudmila Podlesnik iz Mariborske knjižnice, Igor Lavrenčič iz Lavričeve knjižnice Ajdovščina, Pavel Lajmiš iz knjižnice Franceta Balantiča Kamnik ter Jožef Papp in Slavko Meolic iz Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota.

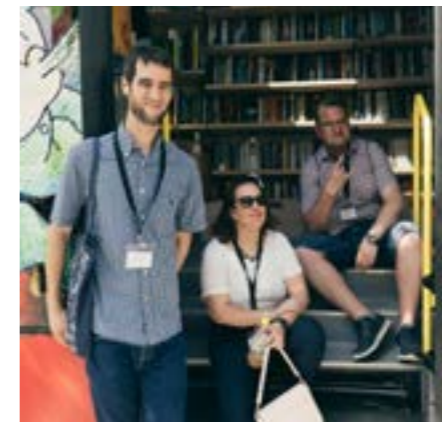
Zahvalo je prejela tudi Tjaša Mrgole Jukič iz Knjižnice Ivana Potrča Ptuj za dolgoletno predsedovanje Sekciji za potujoče knjižnice pri ZBDS.

Vsem se iskreno zahvaljuje za trud, ki so ga vložili v opravljeno delo, in jim želi, da dnevi v »penziji« minevajo počasi in mirno.

Festivalsko dogajanje na Slovenski ulici so popestrile delavnice za otroke. Pravljičarka je pripovedovala pravljice na ulici, otroci so izdelovali vrtnice in kačjega pastirja iz ličja, s pomočjo inštruktorja so se vozili s skiroji, nekateri pa so zaplesali s Plesno šolo Zeko.

Udeleženci srečanja pa so si zvečer, po opravljenem strokovnem posvetovanju, ki je potekalo v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota, ogledali še paviljon Expansio – regijski promocijski center, ki predstavlja Pomurje na kreativen in inovativen način s pomočjo sodobnih tehnologij.

Drugi dan srečanja smo se potujočniki ponovno v konvoju zapeljali iz Murske Sobotice v Beltince, kjer smo v kulturnem programu na

SLIKA 9: Gostje iz Pecs. Foto: Aleš Cipot

grajskem dvorišču spoznali kratko zgodovino kraja in njegovo kulturo. Nastop folklorne skupine KUD Beltinci je dvignil razpoloženje, da smo se dobre volje odpeljali še na Otok ljubezni. Tam nas je bújraš z brodom zapeljal po reki Muri in tam smo polni ljubezni sklenili naše druženje.

Vsem potujočim knjižnicam, ki si vsakodnevno prizadevajo za manjšanje razlik med mestom in zaledjem, za širjenje in spodbujanje bralne kulture, za prebujanje terena za kulturo v širšem smislu, za oskrbovanje prebivalstva s knjižnim in neknjižnim gradivom vseh starostnih skupin ter za dvig(ov)anje bralne kulture na narodnostno mešanih območjih, želim, da v prihodnje s svojo srčnostjo širijo obzorja uporabnikom in da se ravnajo po načelu, da ni nemogočih poti.

SLIKA 12: Z brodom po reki Muri. Foto: Jana Balazič

SLIKA 8: Nastop folklorne skupine KUD Beltinci. Foto: Aleš Cipot

SLIKA 10: Otroška igrivost na festivalu potujočih knjižnic. Foto: Matej Končan

SLIKA 11: Kolegi potujočniki iz Hrvaške. Foto: Jana Balazič

Fotografija: Bibliobus biblioteke iz Kladova

“BIBLIOBUS - MI ŽIVIMO SA VAMA, A NE PORED VAS”

ŽAKLINA NIKOLIĆ
BIBLIOTEKA “CENTAR ZA KULTURU”
KLADOVO, SRBIJA

Biblioteka “Centar za kulturu” Kladovo je jedina ustanova kulture na području opštine koja se nalazi na krajnjem severoistoku Republike Srbije u predelu Đerdapa i u pograničnom delu sa Rumunijom i Bugarskom. U sedamdeset petoj godini postojanja ustanova, kao svojevrsni kulturni centar lokalne zajednice, organizuje rad biblioteke, književne promocije, izložbene postavke, pozorišne, filmske i muzičko-koncertne programe kao i mnogobrojne manifestacije.

Mnogobrojna programska delovanja biblioteke, upotpunjuju aktivnosti bibliobusa, aktivno angažovanog već dvanaest godina u dvanaest sela opštine Kladovo i veoma vidljivog na kulturno-mapi Republike Srbije.

Značajan pomak u radu naše bibliobusne službe omogućila je decenijska saradnja i razmena iskustava sa kolegama, putujućim bibliotekarima iz Republike Hrvatske i Slovenije. Učešćem na festivalskim skupovima putujućih biblioteka, okruglim stolovima i konferencijama unapredili smo naša saznanja, razmenili iskustva i proširili mogućnosti delovanja u radu sa udaljenim korisnicima.

Sve je počelo upravo u Sloveniji 2012. godine, tačnije u Mariboru, u godini u kojoj je nosio laskavu titulu evropske prestonice kulture. Bilo je to 12. Strukovno savetovanje Sekcije za putujuće biblioteke sa festivalom, pod nazivom “Knjižničar u akciji”. Zahvaljujući preporuci kolega iz Republike Hrvatske, prvi put je predstavnik Srbije učestvovao na ovako značajnom stručnom skupu, predstavljajući rad sve tri pokretne biblioteke iz Srbije. Nakon toga usledili su mnogobrojni susreti i druženja u Koprivnici, Bjelovaru, Puli, Rijeci, Pečuhu, pa i u Kladovu, gde nas je između ostalih, posetila koleginica Ksenija Trs iz Maribora, na prvom i drugom Festivalu bibliobusa.

Danas, nakon decenijske saradnje, možemo se pohvaliti da po uzoru na Hrvatsku i Sloveniju, Bibliotekarsko društvo Srbije decembra 2021. godine, formira Sekciju za rad poketnih bibliobusa Srbije. Danas Srbija ima četiri pokretne biblioteke (Prijepolje, Aleksinac, Kladovo, Kruševac) i u fazi formiranja su još dve (Užice i Niš), a u najavi je i Čačak, što će uskoro biti sedam pokretnih biblioteka u Srbiji.

Saradnja i strukovno umrežavanje sa kolegama iz Regiona omogućilo nam je da sagledamo sve aspekte organizacije rada pokretnih biblioteka, kao i proširenje aktivnosti na terenu. Radeći sa udaljenim korisnicima shvatili smo da je potrebno da naše aktivnosti prilagodimo raznim strukturama korisnika pa i onih osetljivih, pošto ih ima više nego što smo toga bili svesni. Za nas, a i za većinu javnosti, oni su nevidljivi. Stoga, uloga bibliobusa u ostvarivanju prava na kulturu osetljivih grupa je značajna. To je poželjno mesto za različite oblike obrazovno-kreativnog rada, stoga smo krenuli i prilagođavanju potrebama naših korisnika.

Prvo smo definisali ko su osetljive društvene grupe u okviru naših korisnika usluga. Došli smo do odgovora da su to deca i mladi, žene, stari, osobe sa invaliditetom, sezonski radnici, osobe sa mentalnim hendikepom, narkomani, drugi (beskućnici, samohrani roditelji), žrtve nasilja, nezaposleni, socijalno i zdravstveno isključeni, izbeglice, migranti ...

U toku rada na terenu razmišljali smo kako da im se prilagodimo. Osetljive grupe imaju pravo na puno učešće u zajednici. Integracija i poštovanje različitosti nam je primarna. Stoga smo osmislili programe koji su obogatili njihov i naš svakodnevni rad i život. Fokusirali smo se na interaktivne programe koji podstiču postojeće sposobnosti i razvijaju potencijale osetljivih grupa korisnika.

Animirali smo među prvima učenike Osnovne škole za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju “12. septembar”, organizujući im kreativne tematske radionice u prostoru naše biblioteke i bibliobusa.

Sa članovima Udruženja za pomoć osobama ometenim u razvoju “Nada”, imamo decenijsku saradnju i stalne aktivnosti od zajedničkih priredbi povodom Međunarodnog dana osoba sa invaliditetom, prazničnih uskršnjih i božićnih druženja i darivanja, druženja sa maskiranim omiljenim likovima iz bajki i animiranih likova, maskenbala, izradi čestitki povodom raznih praznika, recitovanja i pripovedanja ...

Korisnike jedinog staračkog doma doma “Topalović” pozivamo na naše muzičke programe i sa bibliobusom im odlazimo u goste sa lokalnim ali i poznatim piscima. Sa njima smo shvatili da je dovoljno da vide nekoga kome je stalo do njih i ko bi im pružio lepe trenutke i poštovanje, a bibliobus je u tome uspeo.

Udruženje tkalja “Misija kreativna” često radno angažuje osobe sa invaliditetom, kao i romsku populaciju. Sa njima ima najviše zajedničkih programa. Njihove izložbe narodnih rukotvorina i suvenira prikazujemo u naseljima gde bibliobus ima svoja stajališta kao i u gradskoj centralnoj biblioteci. Često se družimo u parku njihovog objekta i pomažemo u sakupljanju materijala za izradu ponjava, čilima, suvenira.

Za sve naše korisnike usluga iz osetljivih grupa organizujemo kreativne, edukativne, inkluzivne i muzičke radionice, nagradne likovne konkurse, čitaonice, biblioterapiju i druge programe. Svi ti programi omogućili su uključivanje, prihvatanje različitosti, poboljšanje kvaliteta života i razvojnih mogućnosti članova osetljivih udruženja. U početku potreba koja se ukazala na terenu u radu sa korisnicima bibliobusa, a potom naša misija, prerasla je u pružanje korisne podrške udruženjima da upoznaju, razumeju i prihvate sebe, da istraže sopstveno okruženje, da grade odnose razumevanja i tolerancije sa drugima, da se bibliobus predstavi kao prijatan ambijent za sve bez razlika, u koji će rado i sa poverenjem dolaziti.

Takvim pristupom i širenjem svesti pomažemo u razbijanju predrasuda redovne populacije u odnosu na osetljive grupe. Stalno motivišemo korisnike usluga pokretne biblioteke (podsticajne simbolične nagrade, zahvalnice, knjige, društvene igre i besplatne ulaznice za bioskop i pozorišna i koncertna dešavanja).

Suočavajući se sa novim “obavezama”, shvatili smo da je neophodno razvijati obrazovanje bibliotekara specijalnim znanjima / veštinama za potrebe “novih” korisnika. Razmena iskustva na skupovima, poput festivala bibliobusa i međunarodnih konferencija pokretnih biblioteka predstavlja veliki doprinos usavršavanju bibliotečkog osoblja. Realizacija programa za osetljive grupe je edukacija za ostale populacije koje uče da poštuju prava drugih, i uvećanje reputacije bibliotečke profesije zasnovane na etici jednake dostupnosti informacija. Kao struka od akcije, šaljemo zajedničku poruku “Mi živimo sa vama, a ne pored vas”.

SODELOVANJE POTUJOČE KNJIŽNICE TURKU S ŠOLAMI IN VRTCI

TIINA VESALAINEN IN JYEI WUORISTO
MESTNA KNJIŽNICA TURKU, FINSKA

» Osnovne informacije o finskih potujočih knjižnicah

Finske potujoče knjižnice so bile stalnica v številnih finskih mestih in na podeželju od šestdesetih do devetdesetih let prejšnjega stoletja. Število potujočih knjižnic je doseglo vrh leta 1991, takrat jih je bilo 234, nato pa je število začelo vztrajno upadati. Vzrok je bil vse slabši ekonomski položaj države in finančne težave občin.¹ Trenutno je na Finskem 128 potujočih knjižnic.²

Potujoče knjižnice so tradicionalno namenjene ljudem vseh starosti, od otrok v vrtcih do starejših občanov, obstajata pa vsaj dve potujoči knjižnici, ki služita posebnim skupinam na Finskem. To sta otroški potujoči knjižnici v Espou in Helsinkih.

Financiranje novih potujočih knjižnic na Finskem

Ministrstvo za izobraževanje in kulturo finskim knjižnicam namenja določeno vsoto denarja, nakup novih vozil pa večinoma financirajo posamezne občine. Nepovratna sredstva za namen nakupa so na voljo tudi pri finskem knjižničarskem združenju, vendar gre za nižje zneske. Nekatere finske občine pa zagotavljajo vozila potujočih knjižnic tudi z najemom.³

1 Kyöstiö Antero, 2004: Suomen kirjastoautotoiminnan historia. Spletni članek Kirjasto-autohistoria | Kirjastot.fi

2 Statistična zbirka finskih javnih knjižnic, 2021.

3 Aho Tiina, 2019: Kouvolaan uusi kirjastoauto korvaa molettamat nykyiset autot — Tavoitteena on käyttöönotto vuonna 2020. Kouvolaan Sanomat 17. 4. 2019

SLIKA 1: Turku, električni bibliobus Lieke. Foto: Teemu Hiltunen

Potujoča knjižnica v Turkuju

Na Finskem je bilo prvo vozilo za namene potujoče knjižnice nabavljeno leta 1961 v Turkuju; tako ima mesto potujočo knjižnico že preko 60 let. Mesto je imelo tudi prvo električno vozilo potujoče knjižnice na svetu. Trenutno Turku razpolaga z dvema voziloma. Vozili delujeta pet dni na teden v dveh izmenah s sedmimi zaposlenimi. Jutranja izmena je namenjena predvsem obiskom vrtcev in šol, večerna izmena pa se ustavlja v četrth okoli mestnega središča.

Otroci in družine z otroki so najštevilčnejša skupina uporabnikov finskih potujočih knjižnic. Običajno vozili tedensko obiščeta 24 šol (oziroma vsaka dva tedna) in 32 vrtcev (v štiritedenskem ciklusu).

Da bi zadostili različnim potrebam uporabnikov knjižnice, osebje redno zamenjuje literaturo na modularnih vozičkih. Na jutranjih progah, ko so uporabniki večinoma otroci, namestijo šest modularnih vozičkov z otroško in mladinsko literaturo, na večernih progah pa postavijo vozičke z literaturo

SLIKA 2: Turku, bibliobus iz leta 2008. Foto: Jyri Wuoristo

za odrasle. Na novejšem vozilu je omogočena zamenjava štirih vozičkov, na starejšem pa dveh. Način zamenjave gradiva na vozičkih omogoča bolj učinkovito uporabo omejenega prostora, s katerim smo soočeni na bibliobusih. Tudi na primarno »vrtčevskih« progah je v vozilih dodatna literatura, posebej

SLIKA 3: Risbe starega bibliobusa, ki so jih izdelali učenci v okviru tekmovanja.

Foto: Tiina Vesalainen

namenjena otrokom določene starosti. Finska je dvojezična država, kjer se poleg finščine uporablja še švedščina. Potujoča knjižnica mesta Turku obiskuje tudi šole na švedsko govornem področju in v ta namen uporablja modularne vozičke s švedsko otroško literaturo. To omogoča hitrejše izpolnjevanje posebnih potreb teh šol.

SLIKA 4: Modularni vozički za gradivo.

vesti 5-tedenski cikel za obisk vrtcev, vendar se je izkazalo, da to ni bila dobra rešitev. Tako so nekatera postajališča pred vrtci prestavili na druge dneve in proge potujoče knjižnice. Turku se je vrnil na 4-tedenski cikel.

šolanja zagotavlja obisk knjižnice tudi po zaključenem izobraževanju. Mnogi starši knjižnice ne obiskujejo, zato je pogosto edini stik s knjižnico šolski obisk potujoče knjižnice.

Motivirani zaposleni potujoče knjižnice in prizadevnost učiteljev igrata pomembno vlogo pri uspešnem sodelovanju. Učitelj pripelje razred v potujočo knjižnico; brez njegovega interesa in pobude tudi obiska učencev ne bi bilo. Nekateri učitelji s svojimi učenci aktivno uporabljajo potujočo knjižnico, drugi je ne obiščejo nikoli.

Svojevrsten izziv za vzpostavitev sodelovanja z osnovnimi šolami so strogi in letno spreminjajoči se učni načrti. Spremembe je prinesla tudi epidemija covid-19, ki je preprečila predstavitev in prvi stik potujoče knjižnice novim učencem. Vplivala je tudi na obisk in izposajo gradiva študentov. Nekatere šole so tudi po ukinitvi omejitev znatno zmanjšale uporabo storitev potujoče knjižnice.

Za potujočo knjižnico so pomembne konstruktivne informacije učiteljev o tem, kakšne so potrebe v šolah. Učitelji poznajo svoje učence, zaposleni v knjižnici pa zbirko, ki je na voljo. S kombinacijo tega bo vsak učenec našel najboljšo knjigo zase. Mobilne knjižnice Turku ponujajo knjižne pakete o zahtevanih temah, npr. priporočene knjige. Sodelujejo tudi s centrom za učna gradiva v Turkuju, ki zagotavlja serije knjig, namenjene uporabi v šolah. Paketi njihovih serij imajo več izvodov istega naslova knjige, kar omogoča, da lahko celoten razred hkrati bere isto knjigo.

SLIKA 5: Modularni vozički za gradivo v bibliobusu.

Otroški vrtci

Otroci iz vrtcev so vsekakor ena najbolj navdušenih skupin uporabnikov potujoče knjižnice v Turkuju. V vrtcih imajo pogosto želje in potrebe po literaturi, ki glede na temo izstopa. Potujoče knjižnice zato ponujajo knjižne pakete o specifičnih temah, npr. o vesolju ali o čustvih.

Za vrtce imajo rezerviran poseben dan, v 4-tedenskem ciklu obiščejo štiri vrtce na dan. Zaradi velikega povpraševanja po storitvah potujoče knjižnice so poskušali

Šole

Poudarek sodelovanja med šolami in potujočimi knjižnicami je usmerjanje učencev v obisk knjižnice in v krepitev njihovih bralnih navad. Upadanje bralnih navad otrok je namreč pogosta skrb knjižničarjev in učiteljev.

V današnji družbi imajo knjige nešteto tekmecev. Redki otroci vzamejo knjigo v roke samoiniciativno in iz zanimanja, zato je potrebno knjige otrokom približati oziroma otroke približati knjigam. Reden obisk potujoče knjižnice v času

PUTUJUĆE KNJIŽNICE BEZ GRANICA: TISUĆU ERASMUS+ KILOMETARA KROZ KATALONIJU – PO KNJIŽNICAMA I BIBLIOSIMA

ERASMUS+ PROJEKT DRUŠTVA KNJIŽNIČARA BILOGORE, PODRAVINE I KALNIČKOG PRIGORJA (HRVATSKA)

SILVIJA PERIĆ

GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICAVIROVITICA, HRVATSKA

LJILJANA VUGRINEC

KNJIŽNICA I ČITAONICA »FRAN GALOVIĆ« KOPRIVNICA, HRVATSKA

» O PROJEKTU

Silvija Perić i Ljiljana Vugrinec kao članice projektnog tima KA1 Erasmus+ projekta »Putujuće knjižnice bez granica«¹ boravile su deset dana (19.-28. 4. 2022.) u studijskom boravku u Kataloniji, autonomnoj pokrajini u Španjolskoj, te u okviru aktivnosti »job shadowing« posjetile više knjižnica i bibliobusa u gradovima Barcelona, Vic i Lleida. Detaljnije informacije o projektu i provedenoj mobilnosti dostupne su na web stranici projekta.²

SLIKA 1: Silvija Perić i Ljiljana Vugrinec u Barceloni

O KATALONIJI I POKRETNIM KNJIŽNICAMA

Katalonija je jedna od 17 autonomnih pokrajina u Španjolskoj, s vlastitom zakonodavnom i izvršnom autonomijom. Danas Katalonija ima jedan od najrazvijenijih sustava javnih knjižnica u Španjolskoj, pa i u Europi. Primjerice, na području od 32.114 km², sa 7,5 milijuna stanovnika, Katalonija ima 426 knjižnica ili prosječno po jednu knjižnicu na 75 km². S druge strane, Hrvatska ima gotovo duplo veći teritorij, 56.594 km² i samo 231 knjižnicu ili prosječno po jednu knjižnicu na 244 km².

1 <https://biblioteques.gencat.cat/ca/biblioteques/dades-al-dia/>

2 <https://www.knjiznica.hr/>

U Kataloniji djeluje 12 bibliobusa, što je samo jedan manje nego u Hrvatskoj (prema stanju u 2022.), s tom razlikom da bibliobusi u Kataloniji pružaju uslugu samo u općinama s manje od 3.000 stanovnika, dok u Hrvatskoj pokretne knjižnice obilaze i puno veća područja bez knjižnica.

Sama bibliobusna vozila u Kataloniji iznimno su kvalitetna i vrlo pouzdana, dobro opremljena. U pravilu se radi o namjenski uređenim vozilima na autobusnim podvozjima, najčešće

provodilo na početku pandemije, za što su knjižnicama osigurana posebna sredstva. Na svakom stajalištu postavljena je oznaka – stup s nazivom stajališta i rasporedom mjesečnih dolazaka bibliobusa po datumima.

Bibliobusi u Kataloniji rade u jednoj smjeni. Svaki bibliobus ima dvočlanu posadu, sa zamjenama osoblja, prema potrebi (uključujući i vozače) iz matične knjižnice zadužene za podršku. Barcelona ima čak i rezervni bibliobus, za

SLIKA 2: Unutrašnjost „izvlačnog“ bibliobusa

marke Scania ili Volvo. Svi bibliobusi prilagođeni su ulasku osoba s invaliditetom. U vozilima nema sanitarnih čvorova tipa wc, ali imaju umivaonike s toplom vodom, kuhala za vodu, ponegdje i mikrovalnu pećnicu te aparat za kuhanje toplih napitaka za potrebe osoblja.

U svakom bibliobusu postoji terminal za samostalno vraćanje i posudbu građe, a korisnici imaju mogućnost koristiti online pretraživanje baze ili interneta, ispis ili skeniranje. Svi bibliobusi imaju ugrađene nadstrešnice i vanjski namještaj koji se koristi za događanja tijekom toplih mjeseci (stolove, stolice, razne sjedalice, tepihe). Opremanje vanjskim namještajem intenzivno se

SLIKA 3: „Izvlačni“ bibliobus

slučaj kvara na vozilu. Godišnji proračun za rad npr. 10 bibliobusa u Okrugu Barcelona iznosi cca 1.865.000,00 €, ili po vozilu 186.500 €. Za usporedbu, u Hrvatskoj godišnji proračun za pokretne

knjižnice u 2021. iznosio je 808.430 € ili 62.186 € po vozilu.

Zanimljivo je da su u Kataloniji česti tipovi vozila s „izvlačnim“ središnjim dijelom interijera, dugim cca 3,5 m koji se izvlači i sprema automatski pomoću hidrauličnog nosača, te dodaje znatnu kvadraturu unutrašnjem prostoru bibliobusa koji se tako širi na ukupno čak cca 27m².

Dodatni prostor daje korisnu mogućnost provođenja grupnih aktivnosti u samom bibliobusu, ali mana je ovakvog „izvlačnog bibliobusa“ što mu treba veći prostor za parkiranje, a povećana je i potrošnja električne energije, pa je poželjno imati osiguran izvor napajanja na samom stajalištu. Također, potrebno je dosta vremena da se bibliobus dovede u stanje spremnosti za rad, ili za ponovni izlazak na cestu, tako da ovakva vozila mogu biti odgovarajuća samo ako bibliobus ima malo stajališta na kojima stoji po više sati, ili npr. stoji samo u jednom mjestu cijeli dan.

BIBLIOSI BARCELONE

Domaćin Erasmus+ boravka u Barceloni bila je Uprava za knjižnice Provincije Barcelona koja brine o 232 knjižnice i 10 bibliobusa koliko ih djeluje na ovom području. Cilj je bio u dva dana na licu mjesta, na samim stajalištima, upoznati rad nekoliko katalonskih bibliobusa, njihove posade i korisnike u različitim tipovima manjih i većih općina.

Prva dva bibliobusa koja smo posjetile na njihovim stajalištima bili su Bibliobús

SLIKA 4: Bibliobus La Mola

La Mola i Bibliobús Montau. Zanimljivost je da svi katalonski bibliobusi imaju vlastita imena, koja su obično vezana uz nazive mjesta koja obilaze, ali ponekad nose i imena poznatih

SLIKA 6: Garaža za 3 bibliobusa Okruga Osone u Vicu

osoba, književnika i sl., znamenitih u zavičaju. Susreti s kolegama putujućim knjižničarima na njihovim stajalištima u gradićima Castellvi de Rosanes, Sant Llorenç d'Hortons i Sant Pau d'Ordal, bili su vrlo srdačni. S kolegama smo razmijenile iskustva o radu pokretnih knjižnica, u kojem ima i puno sličnosti s onim u Hrvatskoj. U obje zemlje bibliobusi su nezamjenjivi u pružanju knjižničnih usluga stanovništvu malih naselja u udaljenim područjima, a odnos između osoblja bibliobusa i stanovnika prisran je i srdačan, osjeća se povezanost knjižničara s korisnicima te posvećenost poslu kojeg rade.

Bibliobusi posreduju i u organizaciji kulturnih programa za stanovnike mjesta koje obilaze. Prema predloženom programu i cjeniku s kratkim opisima predstava, koncerata, predavanja i sl. za djecu ili za odrasle, kojeg priprema matična knjižnica, suradnici na stajalištima (općine, škole, vrtići) biraju program. Organizaciju izvedbe preuzima matična knjižnica u suradnji s bibliobusom, a općina plaća cijenu

održavanja programa. Programi se održavaju u lokalnim dvoranama, tipa kulturnih centara ili sl.

U gradu Vic razgledale smo suvremeno uređenu i odlično opremljenu garažu s radnim prostorima i spremištem knjižnične građe za sva tri bibliobusa koja obilaze područje Okruga Osone čije je Vic upravno središte. Posjetile smo stajališta Bibliobús Tagamanent u mjestima Sant Quirze Safaja, na 627 m nadmorske visine i Castellterçol na 726 m nadmorske visine.

Kao i u Hrvatskoj, planinska mjesta bilježe manji broj stanovnika nego nizinska naselja, pa shodno tome imaju i manje članova i posjeta bibliobusima. No, to je očekivano i ne umanjuje značaj bibliobusa za ta mjesta i njihove žitelje – dapače, putujuća knjižnica smatra se vrlo važnom i neophodnom za osiguravanje minimalnog kulturnog standarda u takvim sredinama, kao i za osiguravanje dostupnosti informacija i informacijske tehnologije stanovništvu, pogotovo osobama starije životne dobi i djeci.

BIBLIOSI LLEIDE

U gradu Lleida, udaljenom od Barcelone 131 km, upoznale smo koordinaticu Erasmus+ projekta u Kataloniji, Nati Moncasi, voditeljicu Centra za podršku knjižnicama u provinciji Lleida.

SLIKA 5: Bibliobus Tagamanent

SLIKA 7: Lleida – Centar za podršku knjižnicama

Ovaj Centar jedan je od četiri centara kakvi postoje u svakoj od 4 katalonske provincije (Barceloni, Lleidi, Gironi i Tarragoni). Centar u Lleidi ima vlastitu zgradu i 7 zaposlenih djelatnika (plus 4 zaposlenika u dvije bibliobusne posade, po 2 u svakoj) koji pružaju organizacijsku i praktičnu stručnu podršku u osnivanju i radu 47 narodnih knjižnica u provinciji.

Centar brine i o dva bibliobusa koji djeluju u provinciji Lleida – obavlja za njih nabavu i obradu građe, dogovara mrežu stajališta, priprema promotivne materijale za rad itd. U zgradi Centra nalaze se i prostori za organiziranje internih edukacija knjižničara te spremišta knjiga (za bibliobuse, ali i za potrebe čitateljskih klubova koji djeluju u sklopu knjižnica) kao i promotivnih materijala za izložbe i promociju čitanja u knjižnicama na cijelom području provincije.

U provinciji Lleida posjetile smo Bibliobus Pere Quart na stajalištu Talarn podno Pirineja, 85 km udaljenom od grada Lleide. Posebnost ovog bibliobusa koji obilazi planinsko područje Pirineja je da, zbog udaljenosti od sjedišta službe, vozilo ostaje na terenu i po više dana, tj. i preko noći, zajedno sa svojom posadom. Bibliobus Pere Quart učlani godišnje cca 600 korisnika, ima 3.300 posjeta i 12.000 jedinica posuđene građe godišnje. Posjete i razmjena iskustava u bibliobusnim službama Lleide, nastavile su se posjetom bibliobusnoj garaži za oba bibliobusa provincije Lleida smještenoj u hangaru industrijske zone u Lleidi u kojoj se nalazi i radni prostori osoblja te priručno spremište.

SLIKA 8: Garaža za 2 bibliobusa u Lleidi

Usljedio je put do stajališta Maials s Bibliobusom Garrigues-Segrià. Ovaj

bibliobus ima cca 1.500 upisanih korisnika godišnje, 12.000 posjeta i 35.000 posudbi, a upravo stanovnici živopisnog gradića Maials vjerni su i jedni od najredovitijih korisnika bibliobusa, od najmanjih do najstarijih.

SANT JORDI – PRAZNIK KNJIGA I RUŽA U BARCELONI

Osim posjeta knjižnicama i bibliobusima, za vrijeme mobilnosti imale smo sreću prisustvovati jednom od najposebnijih dana u Kataloniji na dan 23. 4. kada se obilježava nacionalni praznik Sant Jordi - Dan knjiga i ruža. Duga je tradicija da Katalonci na taj dan jedni drugima poklanjaju knjige i ruže. Diljem zemlje održavaju se sajmovi knjiga i gostovanja autora, a čitatelji u dugim redovima strpljivo čekaju da bi dobili potpis omljenog pisca. Za nas kao knjižničarke, bio je nevjerojatan prizor i oseban doživljaj vidjeti rijeke ljudi koji se okupljaju na barcelonskim ulicama kako bi slavili knjige i čitanje.

DEPOZITNA KNJIŽNICA

Željele bismo spomenuti i posjet jedinstvenoj ustanovi kakvu u Hrvatskoj nemamo, a ni u većini europskih zemalja, osim još u Finskoj. Radi se o Središnjici za posudbu i posebne usluge - CePSE. Zadatak je ove ustanove prihvaćanje donacija knjiga, usluga redistribucije (donacije) knjižnicama i drugim subjektima, kao i prikupljanje otpisane građe iz svih narodnih knjižnica u Kataloniji te posudba onim knjižnicama ili pojedincima koje ju zatrebaju. To je svojevrsna depozitna knjižnica koja brine

da se od svakog primjerka građe tiskane u Kataloniji trajno sačuva po jedan

primjerak, te da svaki korisnik putem digitalne aplikacije Atena može dobiti tu knjigu iz njihovih spremišta, ako je više nema niti u jednoj drugoj knjižnici zemlji. Uz to, u zgradi CePSE-a knjižnične udruge i pojedinačne knjižnice mogu koristiti prostore i opremu za edukaciju knjižničara.

SLIKA 9: Stajalište u Maialsu

KRAJ I ZAKLJUČAK

Tijekom Erasmus+ boravka u Kataloniji, obišle smo 2 provincije i u njima desetak općina u 7 okruga kako bismo posjetile 5 bibliobusa i 5 knjižnica te dvije posebne knjižnične ustanove. Na tom putu prešle smo ukupno oko 1000 kilometara raznim prijevoznim sredstvima, cestom i vlakom, a povrh toga i propješačile oko 100 kilometara u deset dana obilazeći knjižnice i stajališta bibliobusa. Sve to se više nego isplatilo jer smo stekle dragocjena nova iskustva i znanja koja možemo primijeniti u svom radu i prenijeti drugim kolegama.

Bilo je lijepo i vrlo inspirativno susresti kolege koji s tako velikim žarom i posvećenošću obavljaju svoj knjižničarski posao, posebno u pokretnim knjižnicama. Druženje uz mnoštvo bibliobusnih tema koje su nam svima zajedničke i drage, a koje se nakon radnih posjeta na stajalištima često produživalo i u slobodnom vremenu, bilo nam je svima prekratko, zato se nadamo uzvratnom posjetu kolega iz Katalonije te veselimo nastavku uspostavljene suradnje.

» Bibliobus kot soba pobega

S pospešenim razvojem družbe ter spremembami v kulturnem in socialnem okolju morajo tudi knjižničarji prilagoditi svoje pristope, da pritegnejo ljudi v knjižnice, tudi potujoče. Eden izmed takšnih inovativnejših pristopov je izvedba sobe pobega na bibliobusu. Kaj pa je soba pobega in kako se obnese na potujoči knjižnici?

Definicija

Soba pobega je igra, v kateri igralci sodelujejo med seboj in skupaj po korakih rešujejo uganke in izzive, dokler ne najdejo načina, kako pobegniti iz »zapora«, v katerega so vstopili.

Priprave

Na bibliobusu je prostor že določen. Zgodba, na kateri temelji igra, mora biti zanimiva, polna izzivov in ravno dovolj zahtevna. Pri ciljni publiku mora vzbujati radovednost. Naloga knjižničarja je poiskati ustrezne izzive in možne rešitve, poiskati prave pripomočke ter ustrezen način kdaj in kako jih uporabiti. Namigi in predmeti so lahko različni, odvisni od teme sobe pobega, na primer soba pobega na temo literature s sredine 20. stoletja ali tema, povezana z okoljem ali podnebnimi spremembami. Na prvi pogled je bibliobus precej drugačen od običajne sobe pobega, a razlogov,

SLIKA 1: Eden izmed pripomočkov za pobeg kovček s knjigami o zgodovini - med njimi se skriva nova naloga.

SLIKA 2: Fotografije ptičev, ki smo jih uporabili med igro na bibliobusu 1. Otrokom so bili zelo všeč, še posebej so bili navdušeni nad ptičjimi gnezdi.

SLIKA 3: Ena izmed zmagovalnih skupin s certifikati. Veselje je neprecenljivo.

zakaj ga uporabiti v ta namen, je veliko. Bibliobus je po velikosti podoben sobi in je zato enostaven za obvladovanje. Zbirka gradiva na bibliobusu se lahko uporabi za skrivanje namigov. V igro je mogoče vključiti več pripomočkov in opreme za reševanje posameznih stopenj igre. Posamezne predmete in pripomočke lahko preprosto postavite, premaknete ali organizirate.

Najtežje je določiti naloge, ki morajo biti dovolj zahtevne, vendar še vedno rešljive. Idealno število igralcev je od 4 do 6 oseb. Poskusite se izogniti gneči, saj obstaja nevarnost, da se bodo nekateri udeleženci bodisi dolgočasili bodisi bodo nekateri izvzeti iz igre. Pred izvedbo igre se posvetujte z lokalnimi učitelji, ki vam lahko pomagajo najti popolno temo, njihove izkušnje in poznavanje učencev lahko pomagajo prihraniti ogromno časa. Igro začnite s 5 do 6 uvodnimi stavki, s katerimi ustvarite zgodbo, v katero se lahko igralci zživijo, ali pa jih motivirate pri reševanju nalog. Kot vir lahko uporabite zbirko lastne knjižnice, poučne knjige za otroke in spletne vire z namenom, da zagotovite uspešno možnost pobega iz sobe. Pomembno je, da pri reševanju izzivov upoštevate, katera znanja učenci že imajo, saj se lahko zgodi, da pobeg ne uspe. Uporabljeni pripomočki in oprema so odvisni od finančnih sredstev, ki jih

imate na voljo, in vaše ustvarjalnosti. Pomagajo vam lahko tudi sodelavci, recimo z zbiranjem potrebnih stvari pri prijateljih ali sodelavcih. Osnovni pripomočki so lahko fotografije, pisala, listi papirja, ovojnice itd.

Dobri nasveti

Bodite pozorni na ustvarjanje raznolikih nalog, ki bodo prijetne in poučne za vse tipe igralcev. Če igro izvajate v šoli, ki je bolj osredotočena na naravoslovne vede, to upoštevajte pri sestavljanju nalog in ne zadajajte takšnih, ki temeljijo na literaturi in zgodovini, saj lahko v tem primeru igralci obtičijo.

Zapišite si celoten potek igre v pravilnem vrstnem redu. Prepričajte se, da so vaša navodila preprosta in jasna. Določite pravila na ustreznih ravni zahtevnosti in pri nalogah ne komplicirajte. Naj bo reševanje izzivov za igralce vsaj tako zanimivo kot informativno, zato igre ne zapletajte z nepotrebnimi podrobnostmi. Če je za pobeg predvidenih 30 minut, po izteku časa igro prekinite ali pa razmislite o možnostih pomoči igralcem, na primer o tem, kako bi lahko podaljšali čas. Prezgodaj najdeni namigi lahko uničijo celo igro. Bodite pozorni tudi na fizične omejitve, npr. predmetov ne postavljajte previsoko, če pa jih, se prepričajte, da obstaja lestev ali kaj drugega, da jih igralci lahko dosežejo. Uporabite čim

SLIKA 4: Še ena uspešna skupina osnovnošolcev, tokrat v igri na bibliobusu 2. Malo prezebli, a ponosni.

več koticov na vašem bibliobusu, da igra ne bo monotona ali preveč predvidljiva. Ne pozabite, da ste v tej igri knjižničarji zgolj zunanji opazovalci (nahajate se izven vozila), kar pomeni, da ne morete posredovati na noben način. Vaša pomoč je neobvezna. Pripomočki,

SLIKA 5: Igralci pri reševanju nalog na bibliobusu 1. To je nasmeh, gotovo je nekaj našla.

kot sta walkie-talkie ali mobilni telefon, se lahko uporabljajo kot nekakšen »gumb za paniko« v primeru, da igralci potrebujejo pomoč. Takšno funkcijo lahko imajo tudi dogovorjene geste, npr. mahanje skozi okno, volčje zavijanje itd.

Velikodušno nagradite igralce. To lahko storite s preprostim potrdilom in manjšimi darili (sladkarije, knjižnični promocijski material itd.), odvisno od vašega proračuna. Povratne informacije so zelo pomembne, zato igralce prosite, da po zaključku igre izpolnijo kratek vprašalnik ali povedo svoje izkušnje.

SLIKA 6: Najbolj »cool« ekipa pri proslavljanju svojega zmagovitega pobega iz bibliobusa 1.

kaj se jim je zdelo težko rešljivo, kje se jim je zataknilo, ali pa jih samo prosite, da spregovorijo o svojih izkušnjah. Ne pozabite, da ste ves čas igre zunaj vozila, zato lahko s temi povratnimi informacijami izboljšate in prilagodite igro za v bodoče.

Poskrbite, da bo vaša soba pobega varna in da se med igro nihče ne more poškodovati! Nenezadnje: preizkusite igro najprej na svojih sodelavcih: če oni ne bodo uspeli rešiti izzivov in pobegniti, pomeni, da vam ni uspelo ustvariti dobre sobe pobega.

Zaključek

Ustvarjanje sobe pobega na bibliobusu je tako vam kot igralcem v veselje, lahko spremeni tudi njihov pogled na knjižnice in knjižničarje. Pokaže jim, da je lahko knjižnica resnično zabavno in družabno mesto, kjer lahko vsak najde svojo pustolovščino, preizkusi svoje sposobnosti in postane pravi timski igralec.

Soba pobega je lahko ponovljiva, z manjšimi spremembami jo lahko uporabljate znova in znova in prilagajate različnim uporabnikom. Je edinstven način za promocijo knjižnic in branja, s katerim lahko uporabnike prepričamo, da sta nabiranje znanja in učenje lahko oziroma celo morata biti zabavna! Soba pobega je timska igra, ki temelji na izmišljeni zgodbi, polna poučnega gradiva, nepozabnih izkušenj in zabave. Zato se pogosto imenuje tudi »edutainment«, ko nova znanja nabirajo na neformalen način, brez pritiska.

S POTUJOČO KNJIŽNICO OD VRTCA DO VRTCA

URŠKA MAGAJNE,
GORIŠKA KNJIŽNICA FRANCETA BEVKA NOVA GORICA

» UVOD

Sodelovanje potujoče knjižnice Goriške knjižnice Franceta Bevka z vrtci na Goriškem ima zametke v pravljicnih uricah ter prvih obiskih predšolskih otrok. Zainteresiranost za potujočo knjižnico je med vzgojno-izobraževalnimi ustanovami postopoma naraščala in tako je v zadnjih letih na urniku vožen bibliobusa zabeleženih preko dvajset vrtcev.

ZAČETKI IN PRVI ORGANIZIRANI OBISKI VRTCEV

Prve oblike bibliopedagoškega dela s predšolskimi otroki segajo v leto 1980, ko so knjižničarke na bibliobusu začele izvajati ure pravljic. Brale in pripovedovale so jih otrokom v hribovskih in odročnejših vaseh. Pravljicam so prisluhnili otroci na Ligu, Trnovem, v Čepovanu, Kalu nad Kanalom in na Vogrskem. Otroke so na uro pravljic pripeljali starši. Sčasoma so začeli odpirati vrtce tudi v teh naseljih in bibliobus so otroci pričeli obiskovati z vzgojiteljicami – prisluhnili so pravljici in si izposodili gradivo.

SLIKA 1: Otroci iz vrtca v Čepovanu okoli leta 1993

SLIKA 2: Ura pravljic v bibliobusu nekoč

Leto 1998 štejejo za mejnik v organiziranem obiskovanju vrtcev. Takrat smo z našim tretjim bibliobusom prvič parkirali pred vrata vrtca Sonček v Vrtojbi.

Postopoma so se za ta korak odločili še drugi vrtci, tako da se v zadnjih letih bibliobus ustavlja v več kot dvajsetih vrtcih Goriške, obišče pa tudi dva v zamejstvu. Želja po enkratnih ali celo rednih obiskih »knjižnice na kolesih« pa je zelo prisotna tudi pri vrtcih, ki jih (še)

SLIKA 3 in 4: Prvi obisk bibliobusa v vrtcu Sonček v Vrtojbi leta 1998

ne obiskujemo.

KAM IN KDAJ K NAJMLAJŠIM UPORABNIKOM BIBLIOBUSA

Novogoriška potujoča knjižnica pokriva območje šestih občin. To so Brda, Kanal, Miren – Kostanjevica, Nova Gorica, Renče – Vogrsko, Šempeter – Vrtojba in tri zamejske občine – Bračun, Doberdob in Špeter.

Zemljevid 1: Postajališča bibliobusa v vrtcih Goriške in zamejstva

V letošnjem letu bibliobus obiskuje otroci ter vzgojitelji in vzgojiteljice iz 23 vrtcev, kar predstavlja veliko večino vrtcev na območju, ki ga pokrivamo. Vrtce obiščemo enkrat mesečno, največkrat v dopoldanskem času, med 9.00 in 11.30. Čas postanka traja od pol ure do dve uri in pol, odvisno od števila oddelkov v vrtcu. V manjših vrtcih je obisk krajši, v vrtcih z več oddelki daljši. Marsikje bi bilo potrebno čas obiska podaljšati, a zaradi že tako prenatrpanega urnika tega ne moremo izvesti. To bi bilo možno le v primeru dvozmenske ekipe.

Vrtce o našem prihodu predhodno obvestimo in se pozanimamo, katero gradivo potrebujejo. Njihova naročila sprejemamo tudi po e-pošti, sms sporočilih, messengerju. Največkrat so naročila tematska, ko potrebujejo npr. gradivo o prometu, pokličih, travniških živalih, pravljice o gozdu ... Ker v vrtcih podoben čas obravnavajo enako temo, se kar hitro zgodi, da gradiva v oddelku začne primanjkovati. V teh primerih se poslužujemo medoddelčne izposoje gradiva iz osrednje enote.

KO BIBLIOBUS OBIŠČE VRTCE ...

... otroci in vzgojiteljice vrnejo gradivo knjižničarju pri izposojevalnem pultu. Potem se posedejo v otroški kotic, kjer otroci prebirajo, izbirajo, raziskujejo in včasih tudi kaj »obrnejo na glavo«. Če česa ne vedo ali potrebujejo pomoč, vprašajo knjižničarko ali knjižničarja. Gradivo zanje je označeno z rdečo oziroma belo nalepko na hrbtni strani – rdeča nalepka za slikanice, pesmice, uganke in slikopise, bela za poučno gradivo ter ljudske pesmi in pripovedi. Vzgojiteljice posežejo tudi po pravljicah in pesmicah na zvočnih nosilcih, meditativni glasbi, revijah za ustvarjanje ter po raznih priročnikih, izberejo pa tudi kak roman zase.

V knjižnico so včlanjeni oddelki oz. skupine in tako se k Žarkom, Medvedkom, Palčkom, Sončnicam, Traktorjem, Pikapolonicam ... vsak

SLIKA 5: Obisk v vrtcu Renče

SLIKA 6: V otroškem kotičku

mesec »preseli« na desetine pravljčnih junakov, ki se ob našem ponovnem obisku vrnejo in zamenjajo z drugimi, novimi zgodbicami.

URE PRAVLJIC IN DRUGE OBLIKE BIBLIOPEDAGOŠKEGA DELA

V potujoči knjižnici za otroke pripravljamo različne bibliopedagoške aktivnosti, kot so pravljčne urice, kvizi in mesečne uganke, ustvarjalne delavnice, male potujoče razstave, ko se drugim uporabnikom z risbicami in izdelki predstavijo vrtčevske skupine, predstavimo pa se tudi mi, ko sodelujemo v raznih projektih (npr. Bibliobus na obisku, festival otroške literature Librilliamo).

Pravljčnih uric na bibliobusu so otroci deležni redno ali občasno. Manjšim skupinam jo preberemo v vozilu, v večjih vrtcih in za več skupin istočasno pa v prostorih vrtca ali atriju. V lepem in toplém vremenu se posedemo pred bibliobus in imamo »Pravljico pod krošnjami.«

Že nekaj let zaporedoma se na vnaprej dogovorjen pomladni dan zapeljemo na enkratni obisk čez mejo – v Števerjan,

SLIKA 7: Obisk zamejskega vrtca v Števerjanu

SLIKA 8: Izdelki otrok polepšajo notranjost bibliobusa

POMEN IN ZADOVOLJSTVO S KNJIŽNICO NA KOLESIH

Sodelovanje potujoče knjižnice z lokalnimi vrtci ima poseben pomen. Bibliobus približa knjigo najmlajšim uporabnikom, s prebiranjem knjig in poslušanjem pravljic pa otrok pridobiva dragocene izkušnje, ki jih redni obiski knjižnice le še krepijo. Kjer so vrtci v neposredni bližini šol ali pa celo v isti stavbi, šolarji nadaljujejo z obiski bibliobusa, kar je ob spodbudi in pravih prijemih zelo dobrodošlo in vpliva na navade tudi v šolski in odrasli dobi.

Vzgojiteljice in vzgojitelji radi poudarijo, da je za njih zelo praktično, da potujoča knjižnica pripelje svoje knjižno bogastvo prav pred vrata vrtca. Namreč, vsi premiki otrok so vezani na drage in izredne avtobusne prevoze. Lahko si izberejo »na kupe« knjig, saj je izbira velika. Otroci s potujočo knjižnico spoznajo drugačne načine izposoje knjižničnega gradiva in ob tem pridobijo izkušnje mesečnega obiska knjižnice in izposojanja knjig. (Repič, 2011)

Vzgojitelji so neke vrste naši sodelavci: pomagajo graditi knjižnično vzgojo, kako se v knjižnici obnašamo, kako za knjige skrbimo in kako jih pospravljamo. V vrtčevski igralnici uredijo knjižni kotiček in

se veselijo novih pravljic in slikanic. Vloga nas, knjižničarjev, pa je, da priporočamo, svetujemo, poiščemo, informiramo, usmerjamo ter s tem pomagamo razvijati bralno in informacijsko pismenost. Kako zelo pomembno je, da otroka navdušimo za knjigo že v predšolskem obdobju, se zelo zavedamo tako knjižničarji kot vzgojiteljice. Stik s knjigo, poslušanje pravljic in zgodb, skupno branje s starši in vzgojitelji

popeljejo otroke v svet domišljije, bogatijo besedni zaklad in jih navajajo na kasnejše branje. Ob pravljici otrok čustveno, moralno, intelektualno in socialno dozoreva. Izrednega pomena je zgled, ki ga dajemo otroku odrasli. Pri tem vrtec ni dovolj. Starše je potrebno spodbujati k rednemu branju pravljic in tudi obiskovanju knjižnice. Pomemben del pri vsem tem smo

tudi mi – potujoča knjižnica – s svojim poslanstvom. Misel, ki jo je zapisala ena od vzgojiteljic, da se »obiska potujoče knjižnice v vrtcu vedno zelo veselimo; ko je DAN ZA KNJIŽNICO, je za nas praznik«, poboža ter polepša trenutke, dneve tudi nam potujočim knjižničarjem.

LITERATURA IN VIRI:

- 50 let s knjigo do vas: Potujoča knjižnica Goriške knjižnice 1966-2016. Nova Gorica, Goriška knjižnica Franceta Bevka, 2016.
- Repič, A. et al.: Potujoča knjižnica v vrtcu Vrtojba. Potujoče novice, leto 6, št. 2 (december 2011), str 18-19.
- Ustni viri vzgojiteljic iz različnih vrtcev.

*Vse fotografije arhiv potujoče knjižnice

SLIKA 9 in 10: Knjige spodbujajo radovednost in vedoželjnost otrok

SLIKA 11: Otroci in vzgojiteljice z Mirenskega gradu

SODELOVANJE Z UČENCI PRVIH RAZREDOV OSNOVNIH ŠOL, KI OBISKUJEJO BIBLIOPEDAGOGSKO URICO PTUJSKE KNJIŽNICE

BOJAN PETEK
KNJIŽNICA IVANA POTRČA PTUJ

Ptujsko potujočo knjižnico pot vodi po Slovenskih gorah, Halozah in Ptujskem ter Dravskem polju. Vozimo po terenu 16 občin in imamo 54 postajališč. Naša dejavnost je namenjena tudi tistim, ki sami do knjižnice ne morejo; obiskujemo 20 osnovnih šol, 18 vzgojno-varstvenih zavodov (VVZ) in zavod za usposabljanje in varstvo.

Svoje usluge ponujamo pred kar 39 javnimi ustanovami.

Ob pogledu na obisk po postajališčih, opazimo, da je obisk pred osnovnimi šolami največji, kar je razumljivo, saj nas učenci obiskujejo v skupinah. Vzgojiteljice v vrtcih za potrebe dela gradivo izposojajo na svojo člansko izkaznico, zato beležimo veliko izposoj, toda na enega člana.

Že leta 2003, ko smo vzpostavili potujočo knjižnico z bibliobusom, smo zastavili postajališča pred osnovnimi šolami in jih o tem obvestili. Nekateri so se nas razveselili, drugi se za nas niso zmenili.

Rezultati, ki jih imamo danes in so prikazani v Tabeli 1, so iz leta 2021, ko so bile šole zaradi epidemije še zaprte, druga postajališča pa so bila bolj obremenjena, vendar kljub temu številke kažejo pravo sliko, torej, da imamo na postajališčih pred osnovnimi šolami velik obisk. Rezultati so plod načrtnega in dolgotrajnega dela, ki ga bom predstavil v nadaljevanju. Kako pomembna kategorija je šolska mladina, nam pokaže Tabela 2.

Tabela 1: Obisk po postajališčih v letu 2021

Mesto	Šole	Članov
Apače	Formin	97
Borovci	Gerečja vas	66
Breg	Gorišnica VVZ	253
Budina	Gorišnica OŠ	155
Bukovci	Grajena OŠ	541
Cirkovce	Hajdina - OŠ	308
Cirkovce OŠ	Hajdoše	120
Cirkulane	Juršinci OŠ	521
Destrnik - OŠ	Kidričevo	76
Destrnik	Kidričevo VVZ	228
Destrnik VVZ	Kungota	85
Dobrina	Lancova vas	73
Dornava	Leskovec OŠ	441
Dornava OŠ	Lovrenc OŠ	330

Že leta je po strukturi članstva najmočnejša kategorija članov in je posebna tudi zato, ker je zanjo fluktuacija članov najbolj značilna.

Povedano drugače, učenci so navdušeni, ko prejmejo svojo izkaznico. Na nižji stopnji nas obiščejo organizirano skupaj z učiteljico. Ko so v drugi in tretji triadi, nas obiskujejo individualno, zato v tem obdobju zaznavamo upad rednega obiska.

Seveda ta pojav poznajo vsi knjižničarji, tako v Sloveniji kot v tujini in ne le na bibliobusih, temveč tudi v stacionarnih knjižnicah.

Tabela 2: Graf prikazuje število članov.

ŠTEVILO ČLANOV	20	20	20	20	20	20	20	20	20
Predšolski otroci	95	99	79	78	73	84	128	127	
Šolska mladina	956	987	1.012	1.020	1.149	1.154	1.339	1.336	
Srednje-šolci	26	26	28	39	82	68	110	121	
Študentje	32	26	31	33	63	58	128	180	
Zaposleni	248	247	238	241	259	285	389	481	
Brezposelni	69	73	78	77	76	71	83	99	
Gospodinjje	4	4	4	8	6	5	9	10	
Upokojenci	82	81	83	89	112	112	151	189	
Ostali	27	38	36	41	40	41	46	54	

Kljub visoki fluktuaciji je število članov kategorije šolska mladina stabilno oziroma konstantno blago raste. Da obdržimo konstantno število članov, moramo vsako leto poskrbeti za toliko novih vpisov, kolikor učencev nas bo nehalo obiskovati (in jih bomo zato po Zakonu o varstvu osebnih podatkov po določenem časovnem obdobju brisali iz baze članov).

Povedano drugače: za enako (nominalno) število članov šolske mladine moramo vsako leto posebej pošteno zavihati rokave. Prav je, da omenim, da je vpis šolske mladine odvisen tudi od natalitete, včasih so prvi razredi številčnejši, drugič pač ne. To se pozna tudi pri novih vpisih! Ključnega pomena je, da nagovarjamo učence 1. razredov, tako smo zastavili tudi program dela, in jih aktivne obdržimo skozi prvo triado. Iz Tabele število članov po kategorijah vidimo, da članstvo šolske mladine, kljub fluktuaciji, nenehno narašča – kar je dobro.

SLIKA 3: Šolska mladina je najmočnejša kategorija naših uporabnikov. Foto: Bojan Petek

Strategija dela poteka na štirih nivojih:

Obveščanje ----- stiki ----- odnosi ----- negovanje odnosov

OBVEŠČANJE

Vsi, ki poznate delo potujoče knjižnice, se boste strinjali, da le pripeljati bibliobus na postajališče in čakati, da kdo pride, ni dovolj. Bralce – posameznike in bralce v določenih institucijah moramo o našem prihodu najprej obvestiti.

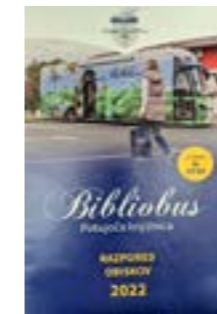
V Knjižnici Ivana Potrča Ptuj ob novem koledarskem letu pripravimo in izdamo urnik obiska postajališč, ki ga v fizični obliki podarimo vsakemu članu. Običajno to storimo konec novembra ali v začetku decembra. Konec koledarskega leta bralci že sprašujejo: »Ali že imate urnik?« Pri načrtovanju naklade upoštevamo tudi tiste nove člane, za katere računamo, da se bodo včlanili naslednje šolsko leto (prvi razredi), torej septembra; vsak nov član (ne glede na mesec v letu) prejme urnik obiskov. V letu 2021 smo natisnili 2000 urnikov.

Šolsko knjižničarko in razredničarke prosimo, da urnike dajo na vidna

mesta, lahko na vrata v razrede in vrata šolske knjižnice, da lahko učenci vedno spremljajo, kdaj pridemo in si pripravijo gradivo za vračilo.

Urniki so objavljeni tudi na spletni strani naše knjižnice in dostopen vsakomur, ki ga zanima, kdaj in kje bomo tisti dan.

Na lokalnem radiu, Radiu Ptuj, ki pokriva območje naših postajališč, vsak dan obveščajo o postajališčih bibliobusa tistega in naslednjega dne. Sodelovanje med knjižnico in ptujskim radijem traja že vrsto let.

SLIKA 4: Vsako koledarsko leto na novo oblikujemo in natisnemo urnik. Vsak član dobi svojega. Foto: Bojan Petek

OD STIKOV DO ODNOSOV

Učiteljice 1. razredov povabimo na obisk. Ponudimo jim bibliopedagoško urico za učence in povabimo na vpis prvošolčkov. Veliko je učiteljic (in te prevladujejo), ki nas že same obiščejo in prosijo za vpisnice. Sodelovanje z njimi in šolo je permanentno in uspešno, odnosi so zelo dobri.

Nekaj pa je tudi takih osnovnih šol, ki se za nas ne zmenijo, učenci prihajajo med odmori sami, brez učiteljic. Po navadi so to tisti učenci, ki res radi in veliko berejo, tistih pa, ki jim branje dela težave, teh običajno ni. Zato se nam zdi toliko bolj pomembno, da skupaj z učiteljicami sodelujemo, izbiramo primerno gradivo in učence poskušamo navdušiti za branje. So tudi primeri, ko za posredovanje, ker na šoli ni odziva, prosimo vodstvo knjižnice, da se pogovori z ravnateljem oziroma ravnateljico, kar običajno pomaga. Iz dolgoletnih izkušenj lahko trdimo, da so ključ uspešnega sodelovanja učiteljice; od slednjega imamo korist vsi: učenci, učiteljice in mi, knjižničarji. Hvaležni smo jim, ker vemo, da je to zanje dodatni angažma. Želimo si, da najdejo tudi kakšno knjigo zase, vmes ko pomagajo otrokom pri izbiri. Veseli smo, kadar nas učiteljica (včasih tudi šolska knjižničarka) prosi, da ji vnaprej pripravimo zeleno gradivo (za Cankarjevo tekmovanje, bralno značko, obvezno čtivo ...).

Kako sodelujemo v praksi:

Učiteljici ponudimo vpisnice (za vse učence v razredu). Poudarimo, da je

vse zastoj, le starši se morajo strinjati z obiskom bibliobusa in izposojajo gradivo. Dogovorimo se za datum obiska (v skladu z urnikom) in natančno uro. Učiteljico prosimo, da se v zbornici dogovori, da v času, ko bo dotični razred na bibliobusu imel bibliopedagoško urico, drugih razredov ne bi bilo. Zapišemo tudi število učencev, da lahko vnaprej pripravimo stolčke.

Učiteljica razdeli vpisnice, učenci jih vrnejo izpolnjene in podpisane, potem jih pošlje (ali prinese) v knjižnico, kjer uredimo vpis in pripravimo izkaznice. Učenci jih ob naslednjem obisku že dobijo. Najprej sledi predstavitev male knjižnice na kolesih. Učence poučimo, kako naj pazijo na gradivo, kje so knjige za prvošolčke in kako so označene tiste z velikimi črkami. Poučimo jih tudi o pravih izposojah, sledi pravljica.

Izberemo primerno pravljico – zabavno in z lepimi ilustracijami. V letu 2022 smo začeli uporabljati tudi kamišibaj. Mladi so navdušeni.

Ob koncu vsakemu ponudimo še bonbon in izročimo izkaznico. Potem si prvič izposodijo knjige.

Na koncu še skupna slika! Učiteljice in učitelje spodbudimo, da obisk bibliobusa opišejo v lokalnem časopisu.

SLIKA 5: Bibliopedagoška urica s pravljico. Foto: Bojan Petek

Učiteljici svetujemo, da fotokopira izkaznice in jih šele nato izroči učencem. Učenci, ki že imajo člansko izkaznico matične ptujske knjižnice, za izposojajo gradiva v bibliobusu ne potrebujejo nove izkaznice, saj velja ena izkaznica v vseh oddelkih knjižnice. V tem primeru učenec prinese izkaznico, učiteljica jo fotokopira in mu jo vrne.

Učiteljica ima pregled na tem, kateri učenci so vpisani, lahko posreduje tudi v določenih situacijah, kot so:

- otroci izkaznice pozabijo (Vem, da ste mnogi pomislili, saj člane vendar lahko poiščemo po priimku. Res je, ampak veste, kako dolgo to traja? Otroci včasih govorijo tiho in sramežljivo, pri izposoji pa se tako hitro naredi vrsta čakajočih ...);

- učenec manjka (imamo izkaznico za podaljšanje);

- v času našega obiska učencev ni v šoli, ker so bodisi na tečaju plavanja bodisi izletu ... V tem primeru je dogovor, da nekdo iz šole prinese izkaznico, mi pa gradivo podaljšamo.

V prvi triadi ob izposoji gradiva izkaznice učencev zbiramo knjižničarji in jih na koncu obiska izročimo učiteljici. Pregled nad izposojenim, podaljšanim in rezerviranim gradivom ter gradivom iz drugih oddelkov imajo na zadolžnici. Običajno jim jo damo v eno izmed izposojenih knjig, da je ne izgubijo.

S tem načinom dela se poskušamo izogniti opominom in zamudninam, saj iz izkušenj vemo, da so zaradi prejetega opomina starši otroku že prepovedali izposojajo knjig. Način, kot ga opisujem, prinaša red in pregled izposojenega in vrnjenega gradiva.

SLIKA 6: Otroci se razveselijo nove izkaznice, še bolj pa bonbona.

Včasih, kadar ugotovimo, da ima nek član knjigo doma že dolgo in da je čas, da jo vrne, za posredovanje prosimo učiteljico oziroma učitelja.

NEGOVANJE DOBRIH ODNOSOV
Vedno smo prijazni do vseh, tako učiteljev kot učencev.

Učiteljem ponudimo, da jim željeno gradivo glede na šolski program, tekmovanja in tudi glede na osebne interese pripravimo vnaprej ali pa rezerviramo. Učiteljicam pripravimo zanimivo, novo in aktualno gradivo. Izvajamo pravljice tudi za višje razrede osnovnih šol.

ZAKLJUČEK

Delo v potujoči knjižnici na Ptujju sva dolga leta opravljala dva zaposlena, sedaj smo trije. Delo si razdelimo in teče kot po maslu. Da smo prišli do tako dobrih rezultatov, smo morali prehoditi dolgo pot. Vztrajali smo in trud je poplačan. Na svoje delo smo ponosni, vendar najbolj veseli, ko vidimo srečne obraze otrok in slišimo takšen pogovor: »Katero knjigo pa si ti izbral? Poglej, jaz sem kupil tole!«

OBISKOVANJE SPECIALNIH ZAVODOV ZA OTROKE S POSEBNIMI POTREBAMI (ZAVOD ZA GLUHE IN NAGLUŠNE IN CENTER JANEZA LEVCA)

NEJA DREVENŠEK
MESTNA KNJIŽNICA LJUBLJANA

» Specialna zavoda se nahajata v Mestni občini Ljubljana in sta v neposredni bližini drug drugega, vsak na eni strani Dečkove ceste. Obiskujejo ju otroci s posebnimi potrebami. Zavod za gluhe in naglušne je osrednja slovenska ustanova za celostno obravnavo gluhih in naglušnih otrok, oseb z govorno-jezikovno motnjo in oseb z motnjo avtističnega spektra. Obiskujejo ga otroci na predšolski, osnovnošolski in srednješolski stopnji. Imajo tudi svojo zdravstveno ambulanto in svojo šolsko knjižnico. Otroci se vsakodnevno iz šole vračajo domov, nekateri ostajajo v Domu ZGNL do konca tedna. S Potujočo knjižnico ga obiskujemo od leta 2018. Center Janeza Levca je vzgojno-izobraževalna ustanova za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami, predvsem za učence z motnjami v duševnem razvoju in avtizmom. Imajo tudi Delovni in zaposlitveni center ter svojo šolsko knjižnico. Imajo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, temu so prilagojeni nižji učni cilji. Redni mesečni obiski bibliobusa pred organizacijsko enoto Dečkova so vse od leta 2020.

Naše gradivo si izposojajo osnovnošolci, srednješolci in zaposleni v zavodu, učitelji ter zaposleni v njihovem zdravstvenem domu. Večina otrok je avtistov ter otrok z motnjami v duševnem razvoju in z govorno-jezikovnimi motnjami, nekaj pa je tudi gluhih in naglušnih, so pa ti v manjšini. Skupno število članov obeh postajališč je 109. Od letošnjega leta smo zaradi zelo dobrega obiska povečali obisk na dvakrat mesečno, pred vsakim specialnim zavodom pa stojimo približno eno uro.

Knjižničarji se skušamo kar najbolj prilagoditi otrokom. Ob prvem obisku dobijo vpisnico, ki jo dajo doma v podpis. Zelo dobro sodelujemo z njihovo šolsko knjižničarko, ki nam po e-pošti pošlje skenirane podpisane vpisnice. Na podlagi tega jih vpišemo na daljavo ter

SLIKA 1: Bibliobus pred Zavodom za gluhe.
Foto: Neja Drevenšek

jim natisnemo člansko izkaznico, ki jo dobijo ob drugem obisku. Rezervacije, posebne teme, naslove, ki jih v njihovi zbirki nimajo, pošilja knjižničarka na naš e-naslov glede na različne želje vsakega otroka. Nimamo omejitve glede števila rezervacij, tako kot je to običajno v stacionarnih knjižnicah, tudi roki izposoje gradiva so daljši, 75 dni. Kot posebna skupina so učenci in dijaki tudi oproščeni morebitne zamudnine.

Veliko pozornost namenjamo pogovoru z otroki, spodbujamo jih k samostojnemu brskanju po policah, izbirajo si gradivo po svojih željah. S tem branje postane zabavno in jih pritegne. Trenutno je največji hit zbirka Pasji mož in priložnik za gradnjo v računalniški igri Minecraft. Imajo pa tudi specifične želje, npr. kako delujejo naprave, televizija, mobilni telefon, kako delajo rudarji v rudniku živega srebra, kako se upravlja z rudniškimi stroji, zanima jih krimska vojna in podobno. Nekateri otroci presenetijo, ker dobro znajo tuje jezike, učijo se španščine, nemščine, angleščine. Mnogi berejo tudi obsežnejše gradivo, ne ustrašijo se debeline knjige. Pustimo

SLIKA 3: Skupinsko branje v bibliobusu. Foto: Neja Drevenšek

SLIKA 2: Pomoč pri komunikaciji z naglušnim dijakom. Foto: Neja Drevenšek

jih, da si včasih izposodijo kakšno malce težjo knjigo. Na ta način se sami seznanjajo z različnim gradivom in si lahko ustvarijo mnenje brez večje drame. Spoznajo tudi, da je gradivo na policah razvrščeno po enakem sistemu kot v stacionarnih knjižnicah, le police so nameščene nekoliko pod kotom, da med vožnjo knjige ne padejo po tleh. S skupinskim branjem knjižnico uporabljajo kot čitalnico, saj jim to v bibliobusu omogočamo.

Posebni dnevi v dopoldanskem času so kulturni dnevi. Skupina otrok obišče bibliobus, si ogleda ilustracije na vozilu ter ugotavlja, iz katerih pravljic prihajajo knjižni junaki, ostale skupine otrok pa na ustvarjalni delavnici izdelujejo miniaturne knjige, barvajo pobarvanko bibliobusa, medtem ko čakajo, da pridejo na vrsto za ogled. Promoviramo tudi e-knjige na portalu Biblos ter zvočne knjige na aplikaciji Audibook; nekateri srednješolci se vpišejo samo zaradi te možnosti. V naši zalogi imamo tudi posebno gradivo za gluhe in naglušne, slikanice s priloženim cd-jem v slovenskem znakovnem jeziku in priložnike za njegovo uporabo.

SLIKA 4: Dijaki iz Zavoda za gluhe radi obiščejo naš bibliobus. Foto: Neja Drevenšek

DRUŽENJE Z VAROVANCI V DOMOVH STAREJŠIH IN OBISK ZAPORNIC NA IGU ZAVOD ZA PRESTAJANJE ZAPORNE KAZNI IG (ZPKZ IG)

ŠPELA SAMSA
MESTNA KNJIŽNICA LJUBLJANA, POTUJOČA KNJIŽNICA

SLIKA 1: Potujoča knjižnica pred ZPKZ IG
(Foto: arhiv knjižnice)

» Z Zavodom za prestajanje zaporne kazni Ig (v nadaljevanju ZPKZ Ig) sodelujemo že od leta 1998. ZPKZ Ig je edini zapor v Sloveniji, ki je namenjen izključno ženskam. Namenjen je obsojenkam, pripornicam in mladoletnicam, ki so obsojene na mladoletniški zapor. Obsojenke so v zaporu razporejene v tri režime, in sicer zaprti, polodprti in odprti. ZPKZ Ig obiskujemo enkrat mesečno, in sicer ob torkih od 19.00 do 19.45. Čas obiska je prilagojen zapornicam, saj lahko šele po večerji zapustijo skupne prostore. Potujočo knjižnico lahko obiščejo samo tiste zapornice, ki so na odprtem oddelku, ostalim je izhod prepovedan. Knjižnico lahko obiščejo brez nadzora paznikov. Na ta način smo vzpostavili medsebojno zaupanje, po koncu prestajanja zaporne kazni pa se lažje vključujejo v družbo, razvijajo veselje do branja in postanejo aktivne članice stacionarnih knjižnic. Na bibliobusu jim storitve nudimo trije zaposleni v potujoči knjižnici.

Za vpis v knjižnico nujno potrebujejo osebni dokument, da ne prihaja do podajanja napačnih podatkov. V ZPKZ Ig imajo tudi svojo manjšo zbirko knjig, za katero vedno skrbi ena od zapornic. Vedno poskušamo z njo vzpostaviti stik, da poskrbi, da se vse izposojene knjige v potujoči knjižnici vrnejo, saj se pogostokrat zgodi, da obsojenki vmes poteče kazen, ali pa je premeščena na polodprti, zaprti oddelk ... in ne sme sama obiskati knjižnice. Odpisane knjige in darove pogosto podarimo tudi v zapore, da si na ta način povečajo svojo zbirko. Knjižnične storitve jim nudimo brezplačno, nimajo članarine in oproščene so tudi plačevanja zamudnin

SLIKA 2: Pravlјice za odrasle v Centru starejših Škofljica (Foto: Špela Samsa)

in opominov, saj v zaporu ni dovoljeno uporabljati denarja, njihovi prihodki od priložnostnega dela, ki ga organizirajo sami, so »simbolični«. Poleg tega imajo tudi podaljšan rok izposoje, in sicer 75 dni. Uporabnice si najpogosteje izposojajo gradivo s področja psihologije in filozofije, socioloških znanosti, posegajo pa tudi po ljubezenskih in kriminalnih romanih, po knjigah s področja prava, ročnih spretnosti, kulinarike, vrtnarstva ter po filmih vseh žanrov. Gradivo si lahko tudi rezervirajo in ga dobijo ob naslednjem obisku potujoče knjižnice.

DOMOVI IN CENTRI ZA STAREJŠE
Potujoča knjižnica Mestne knjižnice Ljubljana že več kot desetletje obiskuje domove starejših v Ljubljani in njeni okolici. Obiskujemo štiri domove, in sicer Center starejših Medvode, Center starejših Trnovo, Dom starejših občanov Ljubljana Vič - Rudnik in od leta 2020 dalje Center starejših Škofljica. Zavedamo se, da informacijske potrebe starejših niso enake potrebam ostalih uporabnikov, zato se trudimo, da storitve in gradivo čim bolj približamo njihovim potrebam.

V bibliobusu imamo na voljo dvižno ploščad, ki omogoča lažji dostop uporabnikom, ki so na vozičkih. Starejši iščejo knjige z večjim tiskom in kmečke romane slovenskih avtorjev, knjige z zgodovinsko tematiko, tako leposlovje kot strokovno gradivo. Veliko je tudi izposoje s področja ročnih del, kulinarike, spominov, biografij in biografskih romanov. Zelo radi posegajo po zbirkah pravljic. Nekateri uporabniki nas vsak mesec sproti pokličejo po telefonu in naročijo gradivo, ki si ga želijo, drugi

SLIKA 3: Uporaba dvižne ploščadi (Foto: arhiv knjižnice)

pa so navajeni, da jim knjižničarji sami pripravijo knjige glede na njihove interese, ali pa kar sami pobrskaajo po gradivu in si izposodijo, kar jim je tisti trenutek všeč. Uporabljajo tudi audibook, kjer si lahko izposojajo zvočne knjige, vse, kar potrebujejo, je številka članske izkaznice in geslo. To jim uredijo negovalke v domovih starejših. Izrazili so tudi željo po bralnih urah, pravljicah, druženju. Na podlagi njihovih želja smo se odločili, da začnemo v Centru starejših Škofljica izvajati čajanke in za njih vsakič pripravimo drugačno tematiko druženja. Kasneje pa razširimo to dejavnost tudi na druge domove starejših, ki jih obiskujemo.

V oktobru 2021 smo izvedli prvo druženje v Domu starejših Škofljica. Kolega Boris Zgonc je imel pravljico za odrasle na temo demence ter priredbo pravljice Volk in sedem kozličkov. Varovanci doma so bili navdušeni in želijo si, da bi se takšna druženja izvajala večkrat letno, saj so bili zaradi trenutnih razmer več kot eno leto izolirani in se niso smeli družiti. V letu 2022 se je čajanka odvijala do zdaj že trikrat, vsakič na drugo tematiko (starost, prijateljstvo, sreča). Ob naslednjem srečanju bomo izvedli kvizoteko. Razdeljeni bodo v skupine in kviz bo potekal v štirih tematskih sklopih (šport, naravoslovje, film in glasba, književnost) – vsak sklop bo vseboval tri vprašanja. Sklope bodo izbirali sami, na voljo bodo imeli tudi kvizkota – pomoč. Konec oktobra 2022 bomo izvedli predstavitev potujoče knjižnice v Centru starejših Notranje Gorice. V primeru, da bodo želeli z nami sodelovati v bodoče, jih bomo umestili na urnik za leto 2023.

TERAPEVTSKA KOMUNA »SKUPNOST SREČANJE« KOPER

RENE MIŠAK
OSREDNJA KNJIŽNICA SREČKA VILHARJA KOPER

» Potujoča knjižnica je splošna knjižnica, ki deluje v posebej prirejenem avtobusu, imenovanem bibliobus. Z njim obiskujem podeželske kraje in tudi urbane predele, kjer ni stacionarnih knjižnic in kjer je oddaljenost od splošnih knjižnic velika. Vsak zadnji četrtek v mesecu obiščem komuno Skupnost srečanje v Vremski dolini v Občini Divača.

S posebnim dovoljenjem smem zapeljati k njim, saj je to sicer prostor zaprtega tipa. Stanovalci ga ne smejo zapustiti. Moj prihod jim pomeni stik z zunanjim svetom in tudi zato vedno komaj čakajo na moj prihod. Bibliobus obišče od štiri do osem oseb.

Skupnost srečanje so ustanovili leta 1991. V njej poteka program za rehabilitacijo odvisnikov – uporabnikov komune.

Dolina upanja v Vremskem Britofu je ena od štirih komun Skupnosti srečanje, ki deluje v okviru Zavoda Pelikan Karitas. Terapevtske skupnosti so namenjene zdravljenju in rehabilitaciji zasvojenih s prepovedanimi drogami, alkoholom, čedalje bolj tudi z drugimi vsebinami, kot so igre na srečo, računalniške igre in pornografija.

Ob prihodu bibliobusa uporabniki vstopijo in si radovedno ogledujejo polne knjižne police, nato si izberejo gradivo za branje. Pritegne jih polica s psihologijo, radi posežejo po knjigah, ki so namenjene osebni rasti, tudi duhovnosti. Nekateri pritegne znanstvena fantastika, berejo tudi knjige z zgodovinsko tematiko in kriminalke. Včasih me stanovalci pokličejo po telefonu, da jim pred prihodom pripravim zeleno gradivo.

Zaradi narave njihovega dela je postanek bibliobusa določen in omejen. Na postajališču stojim od 11.35 do 12.00, to je v času njihovega kosila. Hrano si pridelujejo sami, seveda jo tudi sami skuhajo, tudi obrok mesa je omejen. Pomislite, kadar pridem, imajo zame vedno pripravljen obrok, ki mi ga ponudijo. Čeprav nimam časa in vem, da moram na naslednji postajo, jim včasih ustrezem in pojem, drugič pa raje pustim, da ostane njim. To so posebni ljudje, živijo v težkih razmerah, te jih silijo v osebne spremembe. Trudijo se in ni jim lahko.

In povem vam, občutek, da jim lahko vsaj malo pomagam, ko jih obiščem, z njimi spregovorim in jim ponudim knjigo, me vedno navdaja s toploto v srcu. Stori sem nekaj dobrega.

Da, tudi to je delo potujočega knjižničarja!

TUDI S POTUJOČO KNJIŽNICO POMAGAMO OSMISLITI LETA ŽIVLJENJA

VDC POLŽ

PROJEKT: KNJIŽNA OMARA V RAZREDU

KSENJA TRS
MARIBORSKA KNJIŽNICA

» 1. VDC POLŽ
V Varstveno-delovni center Polž Maribor so vključene odrasle osebe z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Z bibliobusom jih od leta 1996 obiskujemo vsak prvi petek v mesecu. Obiskujemo dve enoti: v Parku mladih ter v Rapočevi ulici. Dve uri, ki jih tudi podaljšamo, mineta, kot bi trenil, saj

sta obisk in izposoja pri njih res nekaj posebnega. Toliko toplote, iskrenosti, ljubezni do sočloveka in do življenja, kot jo imajo ti naši prijatelji s posebnimi potrebami, doživis malo kje. Ker se varovanci zelo čustveno navežejo na nas in zahtevajo vso pozornost, smo ob teh obiskih prisotni vsaj trije stalni knjižničarji.

Kratica POLŽ nosi v sebi sporočilo: Pomagamo Osmisliti Leta Življenja. Potujoči knjižničarji se skušamo čim bolj približati temu sporočilu, zato opravljamo svoje poslanstvo srčno in odgovorno! Svetovanje pri izbiri knjig je odvisno predvsem od poznavanja potreb teh uporabnikov, zato je pomembno sodelovanje z delovnimi terapevti ter strokovnim osebjem centra.

SLIKA 1: Enota Park mladih. Foto: S spletne strani VDC POLŽ

SLIKA 2: Varovanci VDC POLŽ na bibliobusu. Foto: Ksenja Trs

2. PROJEKT: KNJIŽNA OMARA V RAZREDU

Knjižničarji mariborske Potujoče knjižnice pri promociji branja, bralne kulture in pismenosti postavljamo mlade na prvo mesto. V aktivnosti redno vključujemo starše, učitelje, vzgojitelje. Pomembno nam je, da mladi spoznajo vlogo knjižničarja, ki jim lahko pomaga do spoznanja, da je knjiga okno v svet. Na izbrani osnovni šoli smo po ogledu prostora, namenjenega šolski knjižnici, če bi sploh tako lahko rekli manjši omari v razredu z nekaj dotrajanimi slikanicami, ter pogovoru z dotično učiteljico o problematiki slabe bralne pismenosti pri otrocih zaradi nezainteresiranosti nekaterih staršev, kar se tiče pomoči pri branju v domačem okolju, podali pobudo za projekt »Knjižna omara v razredu«.

Med odmori in ob določenih urah je za branje na razpolago 200 knjig. Te morajo biti posebej skrbno izbrane zaradi priseljenih otrok različnih narodnosti, ki se slovenskega jezika šele učijo. Med njimi so tudi otroci s posebnimi potrebami. Pereč problem je tudi disleksija. Knjižno gradivo zamenjujemo vsake tri mesece, dopolnjujemo pa po potrebi.

Pobuda za ta projekt je bila podana zaradi:

- izrednega zanimanja otrok za obisk potujoče knjižnice
- raziskovanja med knjigami, zanimanja zanje
- spodbujanja bralnega opismenjevanja
- spoznavanja slovenskega jezika

priseljenih otrok različnih narodnosti - otrok s posebnimi potrebami (invalidnost)

Cilji projekta:

- učence motivirati za obisk knjižnice
- učence motivirati za knjige, za branje
- izboljšati tehniko branja
- da je branje v veselje
- izboljšati razumevanje prebranega besedila in nebesednega gradiva
- izboljšati govorne sporazumevalne zmožnosti
- navajanje otrok na uporabo knjižnega in neknjižnega gradiva zunaj šole

Dejavnosti, ki potekajo za doseg ciljev:

- predstavitev potujoče knjižnice z informacijskim opismenjevanjem učiteljev, učencev, staršev
- predstavitev knjižničnega fonda za otroke
- izposoja gradiva, otroci sodelujejo pri izbiri knjig za »Knjižno omaro v razredu«
- razredna knjižnica, izpopolnjena z izposojenim gradivom iz potujoče knjižnice
- bralne urice v razredu

SLIKA 3: Knjižna omara v razredu 1. Foto: Nina Markuš

SLIKA 4: Knjižna omara v razredu 2. Foto: Nina Markuš

Po pogovoru z učitelji te šole od 1. do 4. razreda smo zaznali precejšen napredek pri bralni pismenosti, izražanju ter produktivnem razmišljanju mladih bralcev, ki se jim je želja do izposojanja knjig, predvsem pa branja, še povečala. Iz izkušenj vemo, da nekateri učenci besedila berejo površno, posledica je slabše razumevanje napisanega. Če je bralna pismenost pod nivojem, imajo težave na vseh področjih komuniciranja, pri logičnem razmišljanju in podajanju

odgovorov. Vemo, da je bralna pismenost osnova za učenje ter kvaliteten razvoj posameznika. Z izboljšano bralno pismenostjo otroci bogatijo besedišče, vrednotenje besedila pridobiva na kvalitetnem razmišljanju o prebranem in tako razvijajo tudi kritičnost pri izbiri gradiva.

Projekt je pripomogel k zavedanju, kako je pri spodbujanju bralne pismenosti pomembno povezovanje knjižnice, šole in doma.

Knjižničar – učitelj, vzgojitelj – starši!
Nadaljnji koraki bodo šli v ozaveščanje staršev o pomembnosti dobre bralne pismenosti pri njihovih otrocih, pa tudi pri njih samih – družinsko branje.

POTUJOČA KNJIŽNICA PIŠK MURSKA SOBOTA IN OBISKI ROMSKIH OTROK

JANA BALAŽIČ

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA MURSKA SOBOTA

» Bibliobus soboške knjižnice obiskuje dve romski naselji v dveh občinah, in sicer v naselju Pušča (Mestna občina Murska Sobota), kjer ima postajališče pri vrtcu Pušča, in v naselju Vanča vas (Občina Tišina), kjer ima postajališče na avtobusni postaji.

V Sloveniji živi med sedem in dvanajst tisoč Romov. Njihova šolska uspešnost je mnogokrat odvisna od bivalnih pogojev. Tisti, ki živijo v urejenih okoljih, dosegajo tudi boljše rezultate v šoli. Je pa njihova uspešnost odvisna tudi od šolske klime in stališč učiteljev. Romi pravijo, da stremijo k vzgoji, ki pomeni sobivanje dveh kultur, medsebojno spoštovanje ter vzajemna povezanost različnosti.

Veliko oviro za slab šolski uspeh še vedno predstavlja neznanje slovenskega jezika, ki je ključnega pomena za razumevanje ostalih predmetov. Zato je ena izmed rešitev zgodnje vključevanje romskih otrok v vzgojno-izobraževalne ustanove. Glavni namen vključevanja v predšolsko vzgojo je učenje slovenskega jezika. Opazimo lahko, da je vključevanje otrok v vrtce uspešnejše v tistih okoljih, kjer so uspeli vrtec približati romskemu naselju in organizirati delo v čistih romskih oddelkih (v našem primeru Pušča). Delež Romov, ki končajo izobraževanje na kateri koli ravni, je v Prekmurju razmeroma visok. S pridobljeno izobrazbo se Romi vedno pogosteje vključujejo v javno življenje tako na lokalni kot državni ravni. Poglavitne naloge in cilji Potujoče knjižnice PIŠK Murska Sobota pri delu z romskimi otroki so:

- Kulturalizacija.
- Pomoč pri funkcionalnem znanju, ki razvija splošno izobraženost, in pomoč pri večji razgledanosti in prožnosti mišljenja.
- Pomoč pri iskanju interesnih področij. Med naloge prištevamo:
  - Pomoč pri pridobivanju pozitivnih izkušenj učenja, ki so pomemben motivator za nadaljnje šolanje.
  - Pomoč pri pridobivanju pisnih, bralnih,

računskih in komunikacijskih veščin. Opismenjevanje poteka preko različnih dejavnosti. Ena izmed teh je knjižnična vzgoja.

- Pomoč pri pridobivanju znanja s področij, ki jih zanimajo (npr. spoznavanje tujih držav in njihovih običajev).

- Pomoč pri razvijanju postopkov dela.

- Pomoč pri odpravljanju učnih težav.

Bibliobus PIŠK Murska Sobota obiskuje vrtec Murska Sobota – Pušča, enota Romano, že 27 let. Ves čas se število romskih članov giba med 10 in 15 otrok. Bibliobus omenjeni vrtec obišče vsaka dva tedna. Otroci imajo za obisk bibliobusa pripravljene posebne vrečke, v katerih hranijo knjige, ki si jih izposodijo na bibliobusu, z namenom, da jih ne izgubijo.

Bralna značka

Otroci v vrtcu Pušča opravljajo svojo bralno značko. Knjige za bralno značko si na bibliobusu izberejo sami. Potem jih nesejo domov, kjer jim jo starši preberejo, saj sami še ne znajo brati. Otrok nato v vrtcu pred vso skupino pove obnovo knjige. Če mu po povedani obnovi otroci zaploskajo, se šteje, da je knjigo prebral in jo uspešno predstavil. Na seznamu, ki visi v igralnici, se pod njegovo ime vpiše naslov knjige, h knjigi pa naredi kljukico. Za uspešno opravljeno bralno značko se šteje, ko otrok prebere oz. pove obnovo petih knjig.

Izposoja knjig za spoznavanje različnih področij

Za trenutno obravnavano tematiko v vrtcu gradivo na bibliobusu izberejo vzgojiteljice. Izposojeno knjigo skupini otrok vzgojiteljica prebere in predstavi. Ob tem veliko delajo na vizualnih podobah (primerjava slik). To poteka tako, da po prebrani oz. predstavljeni knjigi otroci vnašajo slikovne znake v pripravljeno gradivo na določeno temo. Npr.: po predstavitvi določene države otroci vstavijo na zemljevid slike živali in rastlin, ki so značilne zanjo, ali pa narišejo podobe ljudi, ki živijo v njej (npr.

črnci v Afriki).

Za uspeh pri branju in uporabi knjig imajo veliko zaslug vzgojiteljice; so tiste, ki za branje motivirajo tako otroke kot starše.

Poseben poudarek pri delu z uporabniki zaposleni na potujoči knjižnici namenijo komunikaciji. Pri delu z uporabniki posebnih skupin sta še posebej pomembni verbalna in neverbalna komunikacija. Z neverbalno komunikacijo izrazimo naša odkrita in skrita čustva, za kar so ti uporabniki še posebej občutljivi. Povemo lahko, da ima včasih neverbalna komunikacija večjo moč kot verbalna, saj so uporabniki iz t. i. „ranljivih skupin“ na govorico glasu in držo bolj pozorni kot na same besede. Nasmeh in prijateljski stisk rok nista nikoli odveč.

SLIKA 1: Na bibliobusu si je potrebno vzeti čas.

Foto: Jana Balažič

SLIKA 2: Otroci pridno počakajo, da so na vrsti.

Foto: Jana Balažič

SLIKA 3: Vzajemna pomoč. Foto: Jana Balažič

PREMIČNA ZBIRKA – (PRE)ŽIVELA KNJIŽNIČNA OBLIKA ALI NOVA PRILOŽNOST

DRAGANA LUJIĆ
MARIBORSKA KNJIŽNICA

» 1. Uvod

S premično zbirko kot posebno organizacijsko obliko knjižnične dejavnosti se knjižničarke in knjižničarji v preteklosti nismo prav veliko ukvarjali. Na področju strateškega načrtovanja je postajališče premične zbirke v sklopu potujoče knjižnice zajeto v Strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice (2018), obseg njenega delovanja in stroškov pa določata Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003) in Pravilnik o načinu določanja skupnih stroškov osrednjih knjižnic, ki zagotavljajo knjižnično dejavnost v več občinah, in stroškov krajevnih knjižnic (2003). Po podatkih BibSiSt se je število postajališč premičnih zbirk v slovenskih splošnih knjižnicah v obdobju od 1990 do 2020 zmanjšalo za polovico, in sicer s 178 na 89 (2021). Ali smo premične zbirke morda po krivici zanemarjali? Na praksi Mariborske knjižnice poskušamo prikazati njihove razvojne možnosti in prednosti za posebne skupine uporabnikov. Premične zbirke lahko (p)ostanejo odlični družbeni poligoni za vključevanje ranljivih skupin v knjižnične storitve in ozaveščanje širše javnosti o pomenu skupnosti in družbene solidarnosti. Prednosti te organizacijske oblike še posebej pridobivajo na pomenu v kontekstu trajnostnih usmeritev, zmanjševanja socialne izključenosti in zagotavljanja enakih možnosti vsem prebivalcem.

2. Pogled v preteklost

Postajališča premičnih zbirk, kot jih danes poznamo v Mariborski knjižnici, se opirajo na tradicijo in model t. i. Vzajemne knjižnice, ki je svoj razcvet doživela v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. K temu modelu, ki je temeljil na solidarnosti in participativnem delovanju, so pristopile številne mariborske tovarne, industrijski obrati in druge delovne organizacije na našem širšem območju.

Pod organizacijskim vodstvom Mariborske

knjižnice so prispevale pri nakupu gradiva, kar je omogočilo sooblikovanje premičnih zbirk, ki so nato krožile po izposojevališčih v različnih delovnih okoljih. V skladu s takratnimi družbenimi razmerami smo s to organizacijsko obliko omogočali široko dostopnost do gradiva in informacij zaposlenim na delovnih mestih. V delovnih okoljih smo poleg organizacije izposoje gradiva postavljali tudi prenosne razstave, organizirali različne kulturne prireditve, literarna srečanja, pogovore z ustvarjalci in tudi na ta način razvijali bralno kulturo.

Obdobje tranzicije in spremembe družbenega sistema v devetdesetih letih prejšnjega stoletja so povzročili stagnacijo in postopni zaton te oblike knjižnične dejavnosti. S propadom večine tovarn na mariborskem območju so postopno ugašala tudi posamezna izposojevališča Vzajemne knjižnice. Poleg tega je to obdobje zaznamoval tudi močan razvoj knjižnične mreže, z avtomatizacijo poslovanja ter postopnim vključevanjem enot v knjižnično informacijski sistem COBISS, kar je omogočalo boljši pretok informacij in lažjo dostopnost do gradiva v okviru profesionalne knjižnične mreže. Več o Vzajemni knjižnici je objavljeno na spletnem portalu Kamra (2015).

SLIKA 1: Izposojevališče v eni od mariborskih tovarn (najverjetneje v tovarni PIK), ok. 1979. Foto: Kamra.si (original hrani arhiv Mariborske knjižnice).

SLIKA 2: Izposojevališče v Komunaprojektu, 1984. Foto: Kamra.si (original hrani arhiv Mariborske knjižnice).

3. Čas za spremembe

Med letoma 2000 in 2005 smo opravili analizo te dejavnosti in se odločili za model prestrukturiranja. Ohranili smo osnovni koncept delovanja Vzajemne knjižnice in ga preusmerili k posebnim skupinam prebivalcev s poudarkom na programih socialne integracije. Premične zbirke smo postopoma začeli umeščati v okolja, zavode, ustanove idr., ki združujejo skupine uporabnikov s posebnimi potrebami in druge ranljive skupine, ki iz kakršnih koli razlogov težko dostopajo do stacionarne knjižnice in/ali pa še ne (pre)poznajo storitev splošne knjižnice kot ponudnice brezplačnih kulturnih, informacijskih in izobraževalnih vsebin.

4. Postajališča premičnih zbirk danes

V današnjem času ta oblika knjižnične dejavnosti pridobiva na svojem pomenu, njen potencialni naboj se odraža predvsem v prizadevanjih za zmanjševanje socialne izključenosti in ustvarjanja enakih možnosti.

V nadaljevanju na kratko prikazujemo način delovanja postajališč premičnih zbirk v naši knjižnici.

4.1 Načrtovanje

S pomočjo analize knjižničnega okolja prepoznavamo posebne skupine uporabnikov na »mikrolokacijah«, ki so potencialno zanimive z vidika

vzpostavitev postajališča premične zbirke. Prednost imajo predvsem marginalizirane in socialno izolirane skupine potencialnih uporabnikov. Pri tem se povezujemo z ustanovami področij:

- socialnega skrbstva,
- institucionalnega varstva,
- zdravstva idr.

Pri vzpostavitvi sodelovanja so pomembna predvsem sistemska znanja, kako te ustanove delujejo na nacionalnem, regijskem, lokalnem nivoju, kako se povezujejo v lokalni skupnosti, kakšni so njihovi viri financiranja, kako delujejo v razmerjih zasebno/javno financiranje itd.

4.2 Delovanje

Postajališče premične zbirke deluje kot organizacijska enota Potujoče knjižnice, izbor gradiva opravimo iz fonda Potujoče knjižnice, v zbirko vključujemo tudi gradivo iz drugih zbirk, npr. igroteke, filmoteke idr.

Na osnovi partnerskih dogovorov sledi:

- podpis sporazuma o sodelovanju,
- skrb za organizacijo, koordinacijo, spremljanje delovanja postajališča, ob redni menjavi gradiva (100–500 enot) spodbujamo tudi k prenosu drugih vsebin,
- pri izboru gradiva in drugih aktivnostih upoštevamo želje in posebne potrebe uporabnikov (slabovidnost, lahko branje), podpiramo programe biblioterapije itd.,
- v interakciji z drugimi strokovnjaki in uporabniki pridobivamo dragocena dodatna znanja, saj se knjižnična dejavnost močno prepleta z drugimi strokovnimi področji, psihologijo, gerontologijo, delovno terapijo, poznavanjem posebnih potreb itd. ključno je sodelovanje s strokovnjaki različnih strok (izbor gradiva – prenos znanj – skupno načrtovanje projektov).

Postajališča premičnih zbirk v 2021:

7 postajališč premičnih zbirk:

- domovi starejših,
- varstveno-delovni center,
- oddelek za psihiatrijo v UKC Maribor,
- bolnišnična šola na Kliniki za pediatrijo,
- materinski dom.

Statistični podatki za 2021: 800 članov, 1.900 izposoj.

SLIKA 3: Izposoja gradiva iz premične zbirke v Varstveno-delovnem centru Sožitje.

Foto: arhiv VDC Sožitje

4.3 Postajališče premične zbirke kot model socialne integracije

V nadaljevanju so na kratko prikazane posamezne faze socialne integracije, v povezavi z delujočim postajališčem premične zbirke v Varstveno-delovnem centru Sožitje. Ciljna skupina so odrasle osebe z motnjo v duševnem razvoju.

- Postajališče premične zbirke deluje od leta 2007, redne menjave gradiva enkrat do dvakrat na leto (okoli 300 enot).

- Vzporedno, od začetka sodelovanja, organiziramo skupinske obiske v knjižnici, medsebojno spoznavanje je potekalo ob pravilicnih urah, predstavitev knjižnične zbirke, igroteke, glasbene in filmske zbirke idr.

- Vzporedno organiziramo programe za spodbujanje branja, bralno značko, uporabnike vključujemo v literarni natečaj, informacijsko opismenjevanje idr.

- Organiziramo predstavitve knjigoveških del v programu »Spoznamo knjigoveznico«.

- Naše sodelovanje predstavimo študentom bibliotekarstva, v predstavitvi aktivno sodelujejo tudi uporabniki centra.

- V času pandemije se lotimo projekta lahkega branja. Brošura »Vodič po knjižnici v lahkem branju« nastane kot rezultat partnerskega sodelovanja Mariborske knjižnice, VDC Sožitje, Pedagoške in Filozofske fakulteta Univerze v Mariboru (redna prof. dr. D. Haramija) in Zavoda Risa (T. Knapp).

- Ustvarjamo pogoje za zaposlitvene možnosti v okviru delovnega in rehabilitacijskega programa (z ustreznim plačilom oz. nagrajevanjem). Projekt šivanja vrečk ob 30. obletnici igroteke Mariborske knjižnice – delovni proces zastavimo na način, da so vanj vključeni vsi uporabniki, prilagojen je zmožnostim vsakega posameznika (ilustracija na vrečki je delo ilustratorke Jane Kocjan). Ob tem posnamemo tudi kratek promocijski film (2022).

Danes uporabniki VDC Sožitje prepoznajo knjižnico kot prostor, v katerega redno in sproščeno zahajajo in se v njem dobro počutijo, ne glede na svoje bralne in druge sposobnosti. V knjižnico so tudi individualno vpisani, naše enote redno obiskujejo in samostojno uporabljajo različne knjižnične storitve. Za uspešno socialno integracijo je bilo ključnega pomena dobro partnersko sodelovanje in podpora strokovnih delavcev centra, v prvi vrsti psihologinje in socialne delavke, ter

SLIKA 4: Spoznavanje knjigoveški del v knjižnici Mariborske knjižnice.

Foto: arhiv VDC Sožitje

SLIKA 5: Zaposlitveni program v okviru delovno rehabilitacijske terapije.

Foto: arhiv VDC Sožitje

SLIKA 6: Naslovnica »Vodiča po knjižnici v lahkem branju«.

Foto: arhiv Mariborske knjižnice

skupno načrtovanje projektov, pri čemer ves čas, v vse procese načrtovanja in odločanja, vključujemo tudi varovance oz. uporabnike varstveno-delovnega centra.

5. Zaključek

Postajališče premične zbirke kot ena od organizacijskih oblik knjižnične dejavnosti se ob ustreznem načrtovanju in redni evalvaciji lahko izkaže kot uporabna alternativna oblika ali pa kot potencialni razvojni model na relacijah postajališče premične zbirke – postajališče bibliobusa – krajevna knjižnica. Prednosti te oblike so predvsem njena fleksibilnost, hitra zmožnost prilagajanja in skoraj neomejene možnosti za prenos že razvitih in preskušanih storitev. Ob preiščenih prilagoditvah jih lahko dokaj enostavno prenašamo tudi v manjša organizirana okolja na način, da delujoče postajališče premične zbirke v zavodu, društvu ali varstveno-delovnem centru nadgradimo še z drugimi storitvami, projekti, vsebinami. Model je uporaben predvsem na področju socialnega vključevanja in kot podpora javnim socialnim programom, saj omogoča, da že preizkušene storitve približamo tudi posebnim skupinam uporabnikov, ki naših knjižnic (še) ne obiskujejo in storitev (še) ne poznajo ali jih (še) ne uporabljajo. Zadeva deluje tudi v nasprotni smeri. Vsebine in izkušnje, ki smo jih pridobili pri delu z ranljivimi skupinami na postajališčih premičnih zbirk, lahko prenesemo oz. uporabimo tudi pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti v stacionarnih knjižnicah. Na ta način »recikliramo« naše vsebine in vire v obeh smereh. V nadaljevanju navajamo nekatera okolja, ki so potencialno zanimiva za vzpostavitev te oblike knjižnične dejavnosti. Gre za okolja, ki v današnjem času, ob naraščajočem družbenem razslojevanju, izstopajo, saj vključujejo skupine prebivalcev, ki so v večji meri izpostavljeni socialni izključenosti, revščini in družbeni stigmati. Ta okolja so lahko varne hiše, materinski domovi, zavodi za prestajanje zaporne kazni, dnevno bivalni centri za osebe z motnjo v duševnem razvoju, dnevni centri za osebe s poškodbo glave, s cerebralno paralizo, bivalni centri za brezdomce, zavodi za dolgotrajno pomoč (podpora pri demenci), centri za pomoč na domu idr. A postajališča premičnih zbirk lahko gotovo umestimo tudi v druga okolja, morda se

enkrat v prihodnje, na modificiran način, ponovno vrnejo v tovarne in druga delovna okolja, kjer se je vse skupaj tudi začelo.

Viri:

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice. (2018). Ljubljana: Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. Pridobljeno 7. 10. 2022 s spletne strani <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-dediscina/2ffbd52377/Strokovna-priporocila-in-standardi-za-splodne-knjiznice.pdf>

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. (2003). Uradni list RS, št. 73.

Pravilnik o načinu določanja skupnih stroškov osrednjih knjižnic, ki zagotavljajo knjižnično dejavnost v več občinah, in stroškov krajevnih knjižnic. (2003). Uradni list RS, št. 19.

Statistični podatki o knjižnicah (2020). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, BibSiSt online. Pridobljeno 24. 3. 2022 s spletne strani https://old-bibsist.nuk.uni-lj.si/common/files/analize/publikacija_splodne2020.pdf

Letno poročilo Mariborske knjižnice (2021). Maribor: Mariborska knjižnica.

Lujčić, D., Hriberšek Vuk, N.: Knjiga za vsakega delavca ali Zgodovina Vzajemne knjižnice. (2015). Kamra [spletno mesto]. Pridobljeno 7. 10. 2022 s spletne strani <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/knjiga-za-vsakega-delavca-ali-zgodovina-vzajemne-knjiznice/>

Mariborska knjižnica. (2022). Ranljive skupine [spletna stran]. Maribor: Mariborska knjižnica. Pridobljeno 7. 10. 2022 s spletne strani <https://www.mb.sik.si/sodelovanje-z-varstveno-delovnim-centrom-sozitie.html>

REZULTATI I POSLJEDICE NATJEČAJA EUROPSKOG SOCIJALNOG FONDA U REPUBLICI HRVATSKOJ

NIKA ČABRIĆ, DAVORKA LICITAR, DINKA MARKULIN
BIBLIOSNA SLUŽBA KNJIŽNICA GRADA ZAGREB

» U 2020. godini svega 8 županija u Republici Hrvatskoj ima uspostavljenu bibliobusnu službu na svom području. U tih osam županija u 2020. djeluje ukupno devet bibliobusnih službi s trinaest bibliobusa. To su službe u Karlovcu, Koprivnici i Križevcima, Bjelovaru, Rijeci, Zadru, Vinkovcima, Čakovcu i Zagrebu. Koprivničko – križevačka županija jedina je županija u kojoj djeluju dvije bibliobusne službe, pa uz županijsku matičnu narodnu knjižnicu bibliobusnu službu ima Gradska knjižnica »Franjo Marković« Križevci. Zagrebačka bibliobusna služba jedina je služba koja pokriva terene dviju županija - Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Prema podacima o starosti bibliobusa prikupljenim iz objedinjenog anketnog upitnika za pokretne knjižnice Republike Hrvatske Pokretne knjižnice RH stanje u 2020. godini uočava se nepovoljno stanje bibliobusa s obzirom da su rasponu od 1986. do 2015. po godini proizvodnje. Sukladno IFLA-inim Smjernicama za pokretne knjižnice optimalno trajanje bibliobusa kao specijalnog vozila procjenjuje se na 10-12 godina, dok se maksimalni rok trajanja bibliobusa procjenjuje na 15-20 godina. Dana 23. prosinca 2020. Ministarstvo kulture i medija RH u okviru „Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.“ (MK, Fondovi EU), Prioritetne osi 2 „Socijalno uključivanje“ specifičnog cilja, objavilo je Poziv na dostavu projektnih prijedloga „Čitanjem do uključivog društva“ i dodjelu bespovratnih sredstava koji uključuju nabavu bibliobusa, a s ciljem povećanja socijalne uključenosti kroz razvoj čitalačke pismenosti. Među najavljenim aktivnostima koje će se financirati u sklopu navedenog poziva bile su: projekti prijenosnih i pokretnih knjižnica uključujući nabavu i opremanje bibliobusa, aktivnosti poticanja čitanja i razvoja čitalačkih kompetencija,

aktivnosti jačanja kapaciteta u području promicanja čitanja, razvoj usluga i provedba aktivnosti poticanja čitanja i razvoja čitalačkih kompetencija za osobe kojima je pristup knjizi umanjen u mjestu stanovanja i boravka te provedba javnih kampanja i podizanja javne svijesti o važnosti čitanja. A među prihvatljivim prijaviteljima bile su i narodne knjižnice. S obzirom da u RH ne postoji sustav financiranja nabave bibliobusa, bilo za potrebe otvaranja novih službi ili zamjene bibliobusa u postojećim službama, spomenuti Poziv "Čitanjem do uključivog društva" Ministarstva kulture i medija RH činio se rješenjem za već postojeće bibliobusne službe u RH u pogledu nabave zamjenskih bibliobusa. U 2021. Ministarstvo kulture i medija RH objavilo je rezultate nakon provedenog natječaja prema spomenutom objavljenom Pozivu prema kojima su osigurana bespovratna sredstva za financiranje dvanaest projektnih prijedloga koji uključuju nabavu bibliobusa. Financiraju se projekti četiri županijske matične narodne knjižnice, u Karlovcu, Bjelovaru, Vinkovcima i Čakovcu iz kojih se financira nabava zamjenskog bibliobusa radi održivosti službe. Iz istog su izvora osigurana sredstva i za tri županijske matične narodne knjižnice, u Gospiću, Virovitici i Splitu, koje su u procesu osnivanja bibliobusnih službi te za pet općinskih odnosno gradskih narodnih knjižnica, u Hrvatskoj Kostajnici, Lekeniku, Novom Marofu, Vrpolju i Poreču. Realizacija svih navedenih projekata je u tijeku u 2022. te će se nastaviti i u 2023. Posljedično, u Republici Hrvatskoj, osnovat će se 8 novih bibliobusnih službi, dok za 5 postojećih službi – u Koprivnici i Križevcima, Rijeci, Zadru i Zagrebu prijeti gašenje zbog već spomenutih dotrajalih bibliobusa. Krajem 2021. godine, a radi navedene

problematike financiranja, dogodilo se neizbježno - jedan od bibliobusa Zagrebačke službe (VOLVO iz 1995.) radi učestalih kvarova i posljedično velikih troškova popravaka, stavljen je u mirovanje. Tada je ukinuto ukupno 30 bibliobusnih stajališta; 20 u Gradu Zagrebu i 10 u Zagrebačkoj županiji. Od 1. siječnja 2022. Bibliobusna služba Knjižnica grada Zagreba s jednim bibliobusom (MAN iz 2011.) obilazi 33 bibliobusnih stajališta u Gradu Zagrebu i 15 bibliobusnih stajališta u Zagrebačkoj županiji. Važno je napomenuti kako postoji potreba za revitalizacijom ukinutih bibliobusnih stajališta, ali i snažna potreba širenja mreže stajališta s obzirom da u Gradu Zagrebu, gradska četvrt Podsljeme, s populacijom nešto manjom od 20.000 stanovnika i gradska četvrt Brezovica s populacijom preko 10.000 stanovnika nemaju stacioniranu knjižnicu, dok u Zagrebačkoj županiji, od 34 jedinice lokalne samouprave još uvijek jedan grad i 21 općina nemaju stacioniranu knjižnicu. S obzirom na potporu Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti iz 2019. koji prema Članku 10. daje potreban okvir za uspostavu bibliobusnih službi: „U svrhu osiguranja knjižnične usluge za svako naselje, općine i gradovi dužni su, zajedno sa županijom na čijem su području, osigurati uslugu pokretne knjižnice koja se pruža svim korisnicima koji žive na udaljenim područjima tih općina, gradova i županije, sukladno ovom Zakonu i propisanim standardima iz članka 12. stavka 2. ovoga Zakona.“, te potporom Standarda za pokretne knjižnice iz 2021., nadamo se da će problemi u pokretnom knjižničarstvu u RH biti riješeni te da će bibliobus biti omogućen kao osnovno sredstvo za rad svakoj potrebitoj bibliobusnoj službi, a posebice već postojećim bibliobusnim službama u Republici Hrvatskoj.

PRAVICA DO DODATKA ZA MANJ UGODNE POGOJE DELA ALI POSEBNE OBREMENTITVE

KSENIJA TRS
MARIBORSKA KNJIŽNICA

» 7. september je bil zame prav poseben dan. Zakaj? Na povabilo Mitje Šuštarja, predsednika sindikata Glosa, ki je bil pred časom seznanjen s problematiko potujočih knjižničarjev, torej plačnega vrednotenja našega dela, sem se udeležila sestanka s predstavniki sindikata Glosa in Ministrstva za kulturo. Ze pred časom je bila med drugim podana pobuda za izplačilo dodatkov za težje pogoje dela ter dvig plačnega razreda, saj sta knjižničar in knjižničar voznik bibliobusa pod minimalno plačo. Smo brez terenskega dodatka, ki nam je bil leta 2008 z Zakonom o spremembi plačnih razredov odvzet, ter brez dodatka za težje pogoje dela. Kolikor nam je znano, po sedaj veljavni zakonodaji in kolektivni pogodbi do teh dodatkov nismo upravičeni, čeprav naši pogoji dela niso lahki. Tisti, ki ste redni obiskovalci bibliobusov (v Sloveniji vozi 13 vozil potujočih knjižnic – 11 večjih bibliobusov in 2 bibliokombija), dobro veste, o čem govorim. V imenu izvršnega odbora Sekcije za potujoče knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije sem zbranim predstavila delo potujočih knjižničarjev in pogoje, v katerih delamo. Na terenu smo povprečno 6 do 7 ur dnevno. Čeprav so vozila potujočih knjižnic povečini sicer moderna, opremljena s klimatskimi napravami in ogrevana, se zaradi nenehnega odpiranja vrat temperature pozimi spustijo pod 10 stopinj, poleti pa narastejo na več kot 40. Težava je že zagotavljanje osnovne higijene, kot je umivanje rok, kaj šele dostop do sanitarij. Zaposleni na terenu smo torej odvisni od odprtosti šol in gostinskih lokalov. Mnogo je postajališč, kjer ni ne enih in ne drugih. Zaposleni smo primorani spreminjati način prehranjevanja, da se prilagodimo pogojem na terenu, ko dostop do sanitarij je oziroma ni mogoč. Opisane težave so bile še posebej izrazite v času epidemije covida-19, ko so bibliobusi vozili, zaprti pa

so bili vsi gostinski lokali in šole, kjer smo imeli zaposleni prej možnost uporabljati toaletne prostore. Dejstvo je, da nekdo, ki je odvisen od določenih zdravil, ki vplivajo na prebavo, ne more delati na bibliobusu, pa naj si to še tako zelo želi. Kar se tiče fizičnega dela, je v vozila in iz njih potrebno dnevno prenašati velike količine gradiva, govorimo o tonah. V določenem roku (10 mesecev in pol) izposodimo tudi do 160.000 knjižničnih enot. Nekatera vozila so parkirana daleč od skladišč, ki po navadi niso opremljena z dvigali, kar pomeni, da gradivo nalagamo na vozičke, prenašamo v avtomobile in dostavljamo v bibliobuse v vseh vremenskih pogojih. V zimskih mesecih težave povzročajo tudi razmere na cestah, ko morajo vozniki marsikdaj kidati sneg, da se prebijejo na ali s postajališč. Vozniki bibliobusov so pri svojem delu tudi sicer nenehno soočeni z odgovornostjo upravljanja 10 do 12 metrov dolgih in preko 15 ton težkih vozil na ozkih in zavutih cestah. Postajališča potujočih knjižnic niso namenska postajališča in niso opremljena z obračališči, kar zahteva obilo manevriranja in vzvratne vožnje, ponekod je dostop do postajališč v naseljih tako ozek, da odločajo dobesedno milimetri. Slovenski potujoči knjižničarji mesečno obiskujemo več kot 820 postajališč, med drugim smo tudi med zamejci (Hrvaška, Madžarska, Italija). Širom Slovenije vsak mesec tako vznikne 820 majhnih, a popolnoma opremljenih knjižnic, pravljčnih sob in prostorov druženja, v katerih se ne izposojajo le knjige, temveč se v njih tkejo tudi vezi med ljudmi. Na območjih, ki jih pokrivamo, so potujoče knjižnice včasih edina oblika knjižnične dejavnosti, ki je na voljo prebivalcem. Obiskujemo tudi osnovne šole, vrtce, domove starejših občanov, prevzgojne zavode in ustanove, v katere so vključene osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem in telesnem razvoju. To zahteva tudi prilagajanje posebnim oblikam dela,

ki potekajo v teh ustanovah. Glede na navedene pogoje dela bi zaposleni na bibliobusih morali prejemati nadomestila za delo na terenu oziroma dodatek za manj ugodne pogoje dela ali posebne obremenitve. Močno upamo, da se zakonodajno stanje, zaradi katerega smo zaposleni na slovenskih potujočih knjižnicah prikrajšani, čim prej spremeni. Moram reči, da so mi ministrica za kulturo dr. Asta Vrečko, mag. Marko Rusjan, državni sekretar Ministrstva za kulturo, Nina Ukmar, vodja kabineta, Kim Komljanec, svetovalka ministrice za kulturo, Peter Baroš, svetovalec ministrice za kulturo, ter ostali prisotni res z zanimanjem prisluhnili, ko sem v imenu Sekcije za potujoče knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije zbranim predstavila delo potujočih knjižničarjev ter pogoje, v katerih delamo. Bili so soglasni, da se mora pri tej naši »potujoči« problematiki, pri vrednotenju našega dela, nekaj spremeniti. In to na BOLJE! Podali so predlog, da se dogovorimo glede višine dodatka, ki bi bil v prihodnosti (močno upam in želim) tudi sprejet samo za potujočnike. Poudariti moram, da so nas danes prisotni predstavniki glavnega odbora sindikata Glosa z Mitjo Šuštarjem na čelu res podprli pri našem prizadevanju za boljši, kvalitetnejši jutri.

GIOSA

Sindikat kulture in narave Slovenije

Dalmatinova ulica 4, 1000 Ljubljana

glosa@sindikat-zsss.si

<http://www.sindikat-glosa.si/sl/>

SIZIFOV BOJ POTUJOČIH KNJIŽNIČARK IN KNJIŽNIČARJEV

Drage prijateljice in prijatelji potujoče knjižničarke in knjižničarji ter vozniki bibliobusov!

Kolegica Ksenija Trs – kdo je ne pozna! – mi je namenila posebno čast: za *Potujoče novice* naj na kratko spregovorim o svojih vtisih glede vas in vašega dela, v povezavi z *21. strokovnim posvetovanjem potujočih knjižnic in festivalom bibliobusov*, ki se je odvil 13. in 14. maja 2022 v Murski Soboti in Beltincih.

A ta čast pomeni veliko odgovornost – kako naj vendar jaz, ki ne poznam do obisti teh vsebin, bistvo dostojno prenesem na papir?! Vem sicer, da se vam, zaposlenim na bibliobusih, dogajajo krivice zaradi 'podplačanosti', saj so vaši začetni plačni razredi precej pod minimalno plačo, ter da ste tudi sicer podcenjeni v primerjavi z marsikaterim poklicem in delovnim mestom na področju kulture in v drugih dejavnostih javnega sektorja. Vem, da ste odrinjeni na rob, četudi opravljate izjemno pomembno poslanstvo. Vem, da vaš trud ni spoštovan in nagrajevan, kot bi moral biti, čeravno delujete v vse prej kot lahkih pogojih. Vse to dobro vedo tudi redni obiskovalci bibliobusov. Odločevalci, katerih DOLŽNOST je hitra in učinkovita odprava tovrstnih krivic, pa tega še niso zmogli niti hoteli uvideti, čeprav jih že leta opozarjamo na to.

Na navedeni mednarodni dogodek me je povabila Ksenija, za kar sem ji še danes hvaležen. Ne zgolj zato, ker sem bil prvič na takšnem dogodku, predvsem zato, ker se mi je na široko odprl nov svet. Bil sem prevzet zaradi vozil in opreme, zaradi zagnanih, strokovnih in prijetnih udeleženk in udeležencev, zaradi povezanosti in prijateljstva, ki se je čutilo na vsakem koraku. Bil pa sem tudi pretresen, saj sem spoznal tudi množico dejstev ter videl obilo dokazov o manj prijetnih platih vašega zahtevnega dela.

Da si dnevno na terenu vsaj 6 do 7 ur, da si utesnjen na nekaj kvadratnih metrih, da te pozimi zebe in da ti je poleti vroče, da niti osnovnih pogojev za zagotavljanje minimalne osebne higiene nimaš, da si primoran spreminjati način prehranjevanja, da se neprestano privajaš pogojem na terenu, da imaš, posebno v zimskih mesecih, težave z razmerami na cesti ter z manevriranjem po ozkih in nepreglednih površinah, da moraš sam očistiti sneg z vozila, s parkirišča in postajališča ter odstraniti druge ovire, da sploh lahko prideš do uporabnikov, da vsakodnevno prenašaš ogromne količine gradiva, da moraš delo opravljati z improvizacijami, z lastno iznajdljivostjo in s samoiniciativnostjo, vse z namenom, da bi bilo delo kakovostno opravljeno in da ne bi bilo nikakršnih ovir v delovnem procesu ali drugih motenj, da je dobrota večkrat sirota – vse to terja trdno in pogumno osebo!

In da mesečno obiščete nad 820 postajališč v državi in zamejstvu, da se prilagajate posebnim oblikam dela, ko obiskujete osnovne šole, vrtce, domove za starejše, prevzgojne zavode, ustanove, v katere so vključene osebe z zmernimi, težkimi in najtežjimi motnjami v duševnem in telesnem razvoju, da ne izposojate le knjižničnih gradiv, marveč tkete posebne vezi med ljudmi, zlasti na območjih, kjer so potujoče knjižnice edina oblika knjižnične dejavnosti ...

Klobuk dol pred vami! Posebno, ker še kar ostajate prijazni in ustrezljivi ter razveseljujete stare in mlade.

Vsled tega je nujno treba poskrbeti za primerno nadomestilo za delo na terenu, za dodatek za manj ugodne pogoje dela oziroma za posebne obremenitve, za karkoli že – pomembno je le, da se vam KONČNO PRIZNA PRAVIČNO PLAČILO za vaše napore! Upam, da bodo sklepi s sestanka z aktualnim vodstvom ministrstva za kulturo in njegovimi strokovnimi službami, ki smo ga imeli v začetku letošnjega septembra, čimprej obrodili sad v resničnem življenju. Konec koncev se ga je udeležila tudi Ksenija Trs, ki je izjemno podrobno in odločno predstavila problematiko.

In dovolj je prosjačenj, zasedanj, poti od Poncija do Pilata. Naj se zgodi ...

... že včeraj!!!

V Ljubljani, 22. septembra 2022.

Mitja Šuštar

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Mitja Šuštar', with a long horizontal stroke extending to the right.

POTUJOČE NOVICE

2022

Srečno 2023!

Poučne knjige za mladino

